

MUSIK- HÖGSKOLAN I MALMÖ

EXAMENSARBETE 15hp

Vårterminen 2021

Ämneslärarutbildningen i musik

Karin Regnander & Viktoria Glans

“Oj! Där kom jag i målbrottet!” –

En studie om sångares upplevelser och sångpedagogers vägledning genom
målbrottet

Handledare: Sverker Zadig

Sammanfattning

Titel: "Oj! Där kom jag i målbrottet!" En studie om sångares upplevelser och sångpedagogers vägledning genom målbrottet

Författare: Karin Regnander & Viktoria Glans

Syftet med studien var att förstå om och hur sångare har upplevt fysisk och emotionell påverkan av målbrottet och hur deras kunskap om målbrottet ser ut. Vidare var syftet att ta reda på hur utbildade och erfarna sångpedagoger förhåller sig till och arbetar med målbrottet i sin undervisning för att förstå vilka arbetssätt framtida sångpedagoger kan använda sig av. Bakgrunden till studien grundar sig i egna upplevelser av att målbrottet inte har lyfts tillräckligt i sång- och musikundervisning. Genomförandet av studien har gjorts genom en enkätundersökning riktad till sångare och kvalitativa intervjuer riktad till sångpedagoger. Resultatet visar i sin helhet att det är fler som upplever att de påverkats fysiskt av målbrottet än emotionellt, men att de emotionella symptom som vissa upplevt stämmer överens med tidigare forskning i ämnet. Vidare visar resultatet att sångpedagogerna menar att ett individuellt förhållningssätt krävs i arbetet med målbrottet, att vikten av kommunikation och hur man kommunicerar om målbrottet är central och att sångpedagogernas erfarenhet utgör den största delen av kunskapen i ämnet.

Sökord: Målbrott, röstutveckling, sångpedagog, sångundervisning

Abstract

Title: "My voice is changing!" - A study about singers' experiences and vocal teachers' guidance throughout the adolescent period

Authors: Karin Regnander & Viktoria Glans

This study aims to understand if and how singers experience *voice change* in a physical and emotional way and how much knowledge they have about their adolescent voice change. Further on the study also aims to understand how educated and experienced vocal teachers adapt and are working with adolescent voices and how their working methods can be used for other future vocal teachers. The background to this study lies in the experience that the adolescent voice change has not been mentioned enough in music education. This study was conducted through a survey directed to singers and qualitative interviews with vocal teachers. Overall, the result shows that singers' experience of the adolescent voice change affects them more physically than emotionally, but the emotional symptoms some have experienced is accurate to the previous research that is stated. The result also shows that, according to vocal teachers, an individual approach is needed in order to work with the adolescent voice change. Vocal teachers also state that the awareness of the importance of communication and how to communicate is important. Together with experience, it is one of the biggest parts in their gained knowledge about the adolescent voice change.

Keywords: Adolescent, voice change, vocal education, vocal teachers

Förord

Detta examensarbete har skrivits av Karin Regnander och Viktoria Glans. Karin har skrivit kvalitativ forskning och kvalitativ intervju i metodkapitlet samt de delar som rör intervjustudien i resultatet. Viktoria har skrivit kvantitativ forskning och enkätundersökning i metodkapitlet samt de delar som rör enkätstudien i resultatet. Utöver dessa delar har arbetet skrivits tillsammans.

Vi vill rikta ett varmt tack till alla som har deltagit i studien för att ni har hjälpt oss utveckla vår kunskap inom ämnet. Vi vill även tacka Sverker för din handledning.

Innehållsförteckning

1. Inledning	11
2. Syfte och frågeställningar	12
3. Litteraturgenomgång	13
3.1 Definition av hur kön benämns i studien	13
3.2 Fakta om målbrottet.....	13
3.3 Målbrottsprocessen för pojkar och flickor	14
3.3.1 Rösten innan målbrottet.....	14
3.3.2 Pojkrösten	15
3.3.3 Flickrösten.....	16
3.4 Målbrottet i musikundervisning.....	17
3.4.1 Lärares förhållningssätt.....	17
3.4.2 Utmaningar och konsekvenser.....	19
3.5 Målbrottet ur en sångares perspektiv.....	19
4. Metod	21
4.1 Metodologiska överväganden.....	21
4.2 Metoder för datainsamling.....	21
4.2.1 Enkätundersökning	22
4.2.2 Kvalitativ intervju.....	23
4.3 Studiens genomförande	24
4.3.1 Urval.....	24
4.3.2 Respondenter och informanter.....	24
4.3.3 Datainsamling.....	25
4.4 Analys.....	26
4.5 Studiens giltighet och trovärdighet.....	26
4.6 Etiska frågor.....	27
5. Resultat	28
5.1 Enkätens respondenter	28
5.2 Erfarenhet av sång och sångundervisning	29
5.3 Kunskap om målbrottet.....	31
5.4 Musikundervisning om målbrottet i individuellt syfte och personlig uppfattning	34

5.5 Fysisk påverkan och emotionell påverkan av målbrottet samt röstlig förändring senare i livet	37
5.6 Tankar och erfarenheter om målbrottet och musikundervisning ur ett lärarperspektiv.....	41
5.7 Arbets- och förhållningssätt i praktiken.....	43
5.8 Utbildning och erfarenhet	44
6. Diskussion.....	46
6.1 Fysisk och emotionell påverkan.....	46
6.2 Kunskap och kommunikation om målbrottet	49
6.3 Sångpedagoger och utbildning.....	51
6.4 Slutsats och förslag till vidare forskning	54
Referenser	56
Bilagor	59

1. Inledning

Utifrån vår mångåriga erfarenhet av att både sjunga, musicera och studera musik upplever vi att det inte pratas tillräckligt mycket om målbrottet i sång- och musikundervisning. Därför vill vi undersöka hur upplevelsen av och kunskapen om målbrottet ser ut, bland sångare. Som blivande sångpedagoger ligger vårt intresse i bland annat röstutveckling och hur vi kan arbeta för en lång röstlig hållbarhet samt för att upprätthålla och främja sångglädje. Rösten fyller en central funktion för de allra flesta människor och inte minst för sångare. Vi menar därför att målbrottet, som tillhör den röstliga utvecklingen, bör utforskas vidare eftersom det kan orsaka problem och skapa förvirring. Vi som sångare upplevde själva en tydlig förändring i rösten under tonåren, men först senare har vi insett anledningen till denna förvirring var målbrottet. Generellt sett verkar flickors målbrott inte vara ett lika känt ämne som pojkars målbrott, eftersom det inte finns lika mycket forskning om just flickors målbrott.

Med hjälp av denna studie vill vi veta hur den känslomässiga såväl som den fysiska upplevelsen av målbrottet kan se ut, hur den skiljer sig mellan pojkar och flickor och hur medvetenheten om varandras målbrott ser ut. Detta gör vi genom en enkätundersökning som riktar sig till sångare, i olika åldrar. Vi kommer också använda oss av kvalitativa intervjuer med två sångpedagoger, där syftet är att undersöka vilka verktyg och förhållningssätt de använder, i deras arbete med målbrottsröster.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att fördjupa oss i kunskapen om rösten i målbrottet. Vi undersöker hur sångare (respondenter) upplever sin målbrottsprocess och hur sångpedagoger (informanter) beskriver deras arbete med röster som befinner sig i målbrottsstadiet, för att därigenom förstå hur vi, som sångpedagoger, kan arbeta mest effektivt för att underlätta och vägleda ungdomar genom denna röstförändring. Utifrån vårt syfte ser våra frågeställningar ut på följande vis:

- Hur beskriver respondenterna sina upplevelser av målbrottet?
- Vad säger informanterna om sitt arbete med målbrottet?
- Hur skiljer sig målbrottet mellan pojkar och flickor, utifrån enkäten och enligt informanterna?
- Hur beskriver respondenterna att de har påverkats fysiskt och emotionellt av målbrottet?

3. Litteraturgenomgång

Nedan följer en redogörelse för den tidigare forskning och litteratur som vi använder oss av i vårt arbete. Vi har valt att dela in kapitlet i fem olika kategorier:

- Definitionen av hur kön benämns i studien
- Fakta om målbrottet
- Målbrottsprocessen för pojkar och flickor
- Målbrottet i musikundervisning
- Målbrottet ur en sångares perspektiv

3.1 Definition av hur kön benämns i studien

I vår studie kommer vi analysera målbrottet utifrån de två kön som barn kan bli tilldelade vid födseln, det vill säga pojke och flicka (Friedmann i 1177 Vårdguiden, 2019). Detta val gjordes för att kunna förstå hur målbrottet och rösten fungerar rent biologiskt och anatomiskt. Vi vill tydligt klargöra vår förståelse över att människor kan identifiera sig med ett annat kön än det juridiskt tilldelade.

3.2 Fakta om målbrottet

Målbrottet innebär en röstförändring som inträffar under puberteten (Sundberg, 2007). Hur målbrottet ter sig varierar mellan individer (Mc Allister och Södersten, 2007) och beror på hormoner samt hur kroppen utvecklas (Södersten, 2008). Till följd av att stämband och struphuvudet växer blir rösten mörkare och mer instabil (Ware, 1998) samt att röstklang och röststyrka påverkas (Södersten, 2008). Så kallade registerbrott kan även uppkomma, vilket Sundberg (2007) beskriver som ”hörbara, plötsliga, oavsiktliga eller avsiktliga registerväxlingar, ofta mellan bröstregister och falsett” (s. 285). Vad gäller talrösten kan det dröja mellan tre månader upp till ett år innan rösten stabiliseras medan sångrösten kan behöva längre tid än så (Södersten, 2008). Beroende på rösttyp tar röstutveckling generellt lång tid, då det kan dröja till 25-årsåldern eller i vissa fall till trettiofemårsåldern innan

rösten är färdigutvecklad (Ware, 1998). Sweet (2019) beskriver tonåringars målbrott ur ett bredare perspektiv; att målbrottet är en "helkroppsupplevelse" (s. 2).

Det finns vissa anatomiska skillnader i tecken på målbrottet mellan pojk- och flickröster, exempelvis gällande stämbandslängdens förändring samt hur mycket röstläget sjunker (Mc Allister och Södersten, 2007). Oftast märks pojkars målbrott mer påtagligt jämfört med flickors målbrott, vilket Gackle (1991) anser har resulterat i att flickors målbrott inte är ett lika beforskat område. Även om många flickor inte upplever sig påverkas av sitt målbrott menar Södersten (2008) att de flickor som känner av en tydlig röstförändring ofta är just sångare. I rubrikerna nedan beskrivs mer utförligt om pojkröstens respektive flickröstens målbrottssymtom.

3.3 Målbrottsprocessen för pojkar och flickor

Nedan beskrivs bakgrunden om hur rösten fungerar innan målbrottet, under målbrottet och efter målbrottet.

3.3.1 Rösten innan målbrottet

Lindblad (1992) menar att röstutvecklingen ter sig på liknande sätt för flickor och pojkar, innan målbrottet inträffar. Det finns exempelvis inga större skillnader mellan hur rösten låter i vissa åldrar och gällande struphuvudets storlek. Till skillnad från en vuxen person sitter barns struphuvud högre upp i halsen vilket förändras med åldern, då struphuvudet når en lägre position. Barns stämband är även kortare och de ligament som en vuxen person har börjar inte utvecklas förens barnet är omkring fyra år gammal. När puberteten inträffar börjar anatomiska skillnader uppstå mellan pojkar och flickor då struphuvudet växer olika mycket och i olika riktningar. På grund av att pojkarna genomgår den största fysiska förändringen hörs det tydligare på pojkarnas röster när målbrottet inträffar jämfört med när flickor kommer i målbrottet (Lindblad, 1992). Stämbandslängden ökar med ca 34 % hos flickor och med ca 64 % hos pojkar (Mc Allister & Södersten, 2007).

3.3.2 Pojkrösten

Enligt Södersten (2008) är pojkars målbrottsprocess indelad i tre olika faser. Den första fasen inleds omkring 9–10 årsåldern då omfånget reduceras något på höjden. Omkring 13–15 årsåldern sker själva målbrottet och därefter är målbrottsprocessen i den sista fasen som innebär att rösten stabiliseras. Den sista fasen kan pågå omkring ett år. Under målbrottet sjunker rösten omkring en oktav vilket kan ske gradvis över tid eller “snabbare med växlingar mellan högt och lågt tonläge” (Södersten, 2008, s. 89). Symtom som kan uppkomma hos pojkar till följd av målbrottet är till exempel att rösten låter skrovlig och blir instabil (Södersten, 2008).

Det finns ytterligare forskning om hur många stadier och faser en pojkes målbrott är indelat i. Enligt Cooksey (1977) finns det fem stadier som en pojke går igenom under sin målbrottsprocess:

- Det *första stadiet* börjar runt 10–12 års ålder och varar i 1–2 år. Den kroppsliga utvecklingen i denna period har ännu inte börjat. Rösten har en sopranliknande kvalité och röstläget uppfattas fortfarande vara en barnröst.
- Det *andra stadiet* sker runt 12–13 års ålder och varar vanligtvis mellan 3–9 månader. Talrösten börjar sjunka och stämbanderna börjar växa. Sångrösten uppfattas inte ändras drastiskt i detta stadie mer än att en luftighet uppstår och en osäkerhet finns samt en svårighet i att ta höga och låga toner.
- Det *tredje stadiet* är indelat i två delar, III och IIIa. Den första delen (III) sker runt 13–14 års ålder och varar vanligtvis mellan 3–12 månader. Detta stadiet utgör toppen av denna utvecklingsperiod. Rösten blir tydligt hes och röstläget sjunker. Sångrösten förlorar sin smidighet och upplevs svårare att hantera. Rösten kan även upplevas väldigt luftig och svag och är som mest skör i detta parti, vilket kan leda till att många problem kan skapas i detta stadie och del. Den andra delen (IIIa) sker under samma ålder som i den första delen. I denna del går utvecklingen relativt snabbt framåt och rösten kan sjunka anmärkningsvärt mycket under bara några veckor.
- I det *fjärde stadiet* börjar rösten stabiliseras efter att tidigare genomgått relativt dramatiska utvecklingsstadier. Detta börjar vanligtvis ske runt 15–17 års ålder och

varar vanligtvis mellan 1–2 år. Talrösten har i detta stadie sjunkit anmärkningsvärt mycket men vuxenrösten är ännu inte helt utvecklad och stabiliserad, inte heller sångrösten. Stämbanden har nått sin fulla längd. Här börjar falsettregistret uppkomma. Som i tredje stadiet, upplevs rösten inte fått tillbaka sin smidighet helt och hållet.

- Det *femte och sista stadiet* sker oftast i 17–18 årsåldern och till skillnad från de andra stadierna har inte detta stadie en utsatt tid i hur länge det varar. Rösten och sångrösten har mer eller mindre stabiliserats här och det är lätt att urskilja vilket typ av sångligt röstfack mannen kommer tillhöra, så som tenor, baryton eller bas etc. Smidigheten och styrkan i rösten samt det röstliga omfånget blir tydligt framträdande.

3.3.3 Flickrösten

Flickors målbrott inträffar omkring 10–14 års ålder och kan höras och kännas i form av heshet eller genom en beslöjad och instabil röst (Södersten, 2008). Den begränsade mängden forskning gör det svårt att veta exakt när målbrottet sker (Gackle 1991), men Gackle menar att även flickor går igenom olika faser vad gäller röstutvecklingen och exemplifierar med vilka kännetecken som finns innan, under och efter puberteten. Enligt Gackle (1991) finns det fyra olika stadier (I, IIA och IIB samt III) en flicka går igenom i hennes målbrottsprocess och tonårsröstutveckling:

- I det *första stadiet*, vilket sker runt 8–11 års ålder, beskrivs rösten som flexibel. Röstkvaliteten är ljus och inga registerbrott märks. Detta stadie är egentligen oförändrat från barnrösten och är alltså flickans 'flickröst'.
- I den *första delen av det andra stadiet*, vilket sker runt 11–13 års ålder. Här börjar övergången från flickrösten till kvinnorösten (s.k. målbrottet). Röstläget är relativt likt som det var i det föregående stadiet. Rösten blir mer luftig på grund av att stämbanden utvecklas och därmed inte kan stängas tillräckligt. Det kan kännas obekvämt att sjunga och även vara svårt att sjunga, speciellt vad gäller toner i det lägre registret. Registerbrott börjar märkas av när flickan sjunger.

- I den *andra delen av det andra stadiet*, vilket sker runt 13–15 års ålder, är rösten fortsatt luftig och detta beskrivs som den mest kritiska delen av målbrottsprocessen. Här är det ofta ett begränsat omfång på ett antal toner som känns behagliga att sjunga. Registerbrott kan fortsätta märkas. I detta stadie hörs det även tydligt att röstläget blir mörkare och att rösten sjunker. Rösten kan spricka, bli hes och tappa sin klarhet. Ofta kan de lägre tonerna upplevas enklare att sjunga.
- I det *tredje och sista stadiet*, vilket sker runt 14–16 års ålder, börjar rösten likna en kvinnoröst snarare än en flickröst. Omfånget blir större och det känns generellt enklare att sjunga. Röstkvaliteten får ett större djup och rösten är inte luftig på samma sätt som innan. Det är vanligt att vibrato tillkommer. Rösten blir smidigare, får mer volym och en klarare ton.

Enligt Phillips (citerad i Dillon 2013) går flickor in i målbrottet tidigare än pojkar, och rösten stabiliseras snabbare än vad den gör hos pojkar. Huff-Gackle (1985) menar att flickors målbrott inte är lika uppenbart som pojkars men att flickor också går igenom ett målbrott är tydligt att det stämmer.

3.4 Målbrottet i musikundervisning

Nedan beskrivs målbrottet i undervisning genom lärares olika förhållningssätt och vilka utmaningar och konsekvenser som kan uppstå i undervisningen.

3.4.1 Lärares förhållningssätt

Enligt Ware (1998) är kunskap om röstens utveckling viktig för de som undervisar i sång och musik, då de har ett ansvar för barnens röster. För att lära sig hantera killars målbrottsröster menar Ware att det krävs erfarenhet för att bli så kunnig som man behöver bli. Vidare lyfter Ware vikten av att ha en öppen dialog med sina elever om pubertetens påverkan på rösten samt att undervisningen anpassas till vad rösten klarar av.

Då stämbanden kan vara sköra under målbrottet har det funnits delade meningar om sång bör undvikas eller inte under målbrottets gång (Södersten, 2008). Exempel på olika teorier om hur pojkars målbrott ska hanteras presenteras även i Fischer (2009). Garcia II (citerad i Fischer, 2009) ansåg att det kunde vara skadligt för rösten att sjunga i samband

med målbrottsperioden, vilket är en teori som flertalet lärare och körledare arbetat efter genom historien (Lorenz, citerad i Fischer, 2009). En annan teori som Mackenzie (Weiss, citerad i Fischer 2009) hade var istället att pojkar skulle fortsätta sjunga för att träna upp sina röster med argumentet att röstens utveckling sker kontinuerligt.

Enligt Södersten (2008) menar de flesta idag att det går bra att sjunga under målbrottsperioden då det utvecklar rösten om bara själva sjungandet anpassas efter vad rösten klarar av, exempelvis vad gäller omfång. Forskning av Hentschel (2017) tyder på att personer som sjunger regelbundet har lättare att hantera sitt målbrott och att Hentschel därmed ser sång som fördelaktigt som förberedelse inför och i samband med målbrottsprocessen.

Enligt Brinson (citerad i Dillon, 2013) finns det verktyg för att identifiera och arbeta med målbrottet. Det är bland annat att kolla av rösten ofta på de som är i den åldern då målbrottet och puberteten börjar. Ibland ändras rösten snabbt och därför är det viktigt att veta var tessituran är just då, så det inte blir för jobbigt att sjunga. *Tessituran* är tonläget där sångaren är som mest bekväm och där rösten, utan uppenbar ansträngning, kan befinna sig under en längre period (Ware, 1998). Ett verktyg som en sånglärare kan använda sig av är att ha en specifik övning som används frekvent, för att enkelt kunna jämföra hur det känns i rösten vid olika tillfällen. Men även för att se till att sångeleven inte hamnar i fel röstfack, och sjunger låtar i fel tonart (Brinson i Dillon, 2013).

Enligt Sweet (2015) är det viktigt att uppmana till att fortsätta sjunga, inte bara på sånglektioner utan på andra ställen som till exempel på vägen till och från skolan eller hemma. Det är även viktigt att medvetandegöra sitt röstliga register och varför det är svårare med vissa toner än andra. Enligt Sweet (2019) behöver sångare och körledare kunna skilja på vilka aspekter som kan och inte kan kontrolleras gällande målbrottet. Sweet menar vidare att det viktigaste är att uppmuntra sångare till att fortsätta anstränga sig, för att inte tappa motivationen till att sjunga.

Sweet (2019) nämner även att sångstudenter måste få hjälp och stöd i sin undervisning så att de fortsätter öva under tiden de går igenom målbrottet, så de inte slutar sjunga för de inte vet hur de ska gå tillväga. ”Awareness of the bigger picture of adolescence allows us to more meaningfully meet the needs of singers undergoing voice change.” (s. 13).

Sweet (2019) menar också att det är viktigt att få perspektiv under tonåren. Ungdomarna har så pass lite kontroll över vad som händer i kroppen under målbrottet och tonåren, vilket kan påverka dem både fysiskt och psykiskt. Det är ofta i tonåren som många ungdomar bestämmer sig för om de vill fortsätta sjunga eller inte, på grund av målbrottet och vad det gör med ens röst och identitet (Sweet, 2019).

3.4.2 Utmaningar och konsekvenser

Vissa svårigheter och utmaningar har visat sig uppstå gällande målbrottet och undervisningssammanhang (Hentschel, 2017). Exempelvis finns tendens att förväxla målbrottsproblematik och sångovana på grund av att rösten kan te sig på liknande sätt i dessa situationer. Dessutom finns ibland skillnader mellan könen kring förväntningar om att målbrottet inträffar eller inte. Vad gäller flickors röster finns en syn på att rösten förändras, men att det inte nödvändigtvis kopplas ihop med att vara målbrottsproblematik. Hos pojkar är målbrottet mer förväntat (Hentschel, 2017). Liknande Henschels (2017) resonemang beskriver även Gackle (1991) en vanlig uppfattning om flickors röster:

Through the years, the assumption has been accepted that the female voice does not really *change*, but instead merely *develops* during the adolescent period. (Gackle, 1991, s. 18)

Sweet (2019) menar att undervisning för sångare i tonåren är skrämmande enligt vissa sånglärare för att det involverar arbete med målbrottet. Sweet menar vidare att det kan bero på brist på kunskap.

Voice change is just one small part of working with adolescents, but is often the biggest reason why choral educators discount or shy away from the age group. (Sweet, 2019, s. 3)

3.5 Målbrottet ur en sångares perspektiv

Sweet (2015, 2018) har undersökt hur kvinnliga körsångare i olika åldrar påverkats av röstförändringar i tonåren. Sweet (2015) menar att målbrottet innebär fysiska och emotionella utmaningar för både pojkar och flickor, oavsett hur problematiskt målbrottet är för respektive individ. Därför bör också allas individuella problem tas på allvar. Vissa

sångare i Sweet (2015) delade upplevelsen av att känna sig ensamma om sina röstproblem. Körsångarna uttryckte en rädsla för att påverka den enhetliga klangen i kören, vilket resulterade i att många inte vågade sjunga ut för att riskera att sjunga fel eller för starkt.

En senare studie på kvinnliga körsångare vid ett universitet visade att de flesta känslor kopplat till att sjunga från 11-årsåldern och framåt var negativa (Sweet, 2018). Flera deltagare uttryckte även att dessa negativa känslor stannat kvar även i vuxen ålder. Resultatet visade på att informanterna upplevt både fysisk och emotionell påverkan till följd av röstförändringar. Registerbrott som krävde långvarigt arbete för att behärska samt svårigheter med att kontrollera volym och luftflöde var exempel på fysisk påverkan som kom fram ur studien om sångares upplevelser. Dessutom beskriver Sweet (2018) att bland annat sämre självförtroende och osäkerhet var gemensamma upplevelser hos flera av informanterna. En av informanterna nämnde specifikt att ett ineffektivt arbete med en sångpedagog påverkat självförtroendet negativt. Resultatet visar på att okontrollerbara röstförändringar även kan påverka självkänslan, då röstförändring och dess problematik kopplades ihop med att vara en sämre människa. Utifrån resultatet betonar Sweet (2018) vikten av att sångare behöver bli medvetna om hur rösten förändras under tonårsperioden och att sångpedagoger stöttar sångarna med de röstliga utmaningar som kan uppstå.

En studie av Killian (1997) visade att pojkar och män som sjunger påverkades av målbrottet i större utsträckning jämfört med pojkar och män som inte sjunger. Överlag redovisades fler negativa kommentarer än positiva kopplat till röstförändringen. De negativa kommentarerna som kopplades samman med målbrottsperioden var exempelvis känslan av en förlorad röstkontroll. Studien visade även att bristen av anpassning efter röstens förmåga i målbrottet från lärarens sida hade en avgörande betydelse för en enskild sångares motivation till att fortsätta sjunga. I det fallet insisterade läraren på att vald tonart var rätt för eleven, medan eleven själv upplevde att det gjorde ont och kändes forcerat att sjunga (Killian, 1997).

Även Freer (2015) menar att lärarens tillvägagångssätt i sångundervisning påverkar pojkars motivation till att fortsätta sjunga. Det finns en önskan från pojkar som sjunger att få kunskap om målbrottsprocessen och att förklaringar om vad som sker fysiskt inkluderas i undervisning. Brist på förståelse om vad som händer med rösten under målbrottet kan leda till oro hos sångare, så som misstankar om att något är fel och att rösten har försvunnit.

Musicerandet kan kännas mindre lustfyllt och självförtroendet kan försämrats när rösten inte fungerar önskat (Freer, 2015).

4. Metod

I detta kapitel redogörs vilka metoder som har använts och varför just dessa metoder valdes. Sedan följer hur studien genomfördes och hur den insamlade datan analyserades samt etiska överväganden.

4.1 Metodologiska överväganden

Kvantitativ forskning har fram till mitten på 1970-talet varit den strategi som dominerat i samhällsvetenskaplig forskning. Sedan dess har dock kvalitativ forskning fått en alltmer viktig och inflytelserik roll, och tillsammans utgör dem de två största strategierna inom datainsamling. Kvantitativ forskning är en strategi där insamlandet av numeriska data är central, detta för att få en så stor och objektiv bild av den sociala verklighet som möjligt. Kvalitativ forskning skiljer sig från kvantitativ forskning på så sätt att det finns ett intresse i att fördjupa sig i de subjektiva erfarenheter som deltagarna har, snarare än mängden data (Bryman, 2018). Vi kommer använda oss av båda forskningsmetoderna så att de kan komplettera varandra men också främja våra chanser att få ett bredare resultat. Med hjälp av kvantitativ forskning kan vi få en bredare uppfattning om hur upplevelsen av och kunskapen om målbrottet ser ut hos sångare, medan den kvalitativa forskningen möjliggör fördjupning av sångpedagogers erfarenheter av målbrottsröster. Resultatet från enkätundersökningen kommer fungera som ett underlag för intervjuerna eftersom vi därigenom kan se vilket fokus vi bör ha.

4.2 Metoder för datainsamling

Nedan presenteras de metoder för datainsamling av enkätundersökningen och de kvalitativa intervjuerna som använts i studien.

4.2.1 Enkätundersökning

Enkätundersökning är en av de vanligaste metoderna för datainsamling. Tidigare var postenkäter mest pålitliga till skillnad från dagens webb-enkäter, eftersom det inte var lika stort bortfall av de som fått enkäten i förhållande till hur många som svarade på den. Angående webb-enkäter finns det vanligtvis två olika sorters enkäter att utgå ifrån. Det finns internet-enkäter som skickas på mail och där frågorna antingen står i själva mailet eller finns bifogade i ett dokument som respondenten måste ladda ner och fylla i. Det finns också surveyenkäter som är kopplade till en hemsida där respondenten får en länk att gå in på för att svara. Själva innehållet i en enkät är antingen baserat på öppna frågor eller slutna frågor. I survey-enkäter är det vanligast med slutna frågor och i internet-enkäter och postenkäter är det vanligast med öppna frågor. Överlag är slutna frågor det mest förekommande i alla typer av enkäter (Bryman, 2018).

Öppna frågor bidrar till att en enkät blir kvalitativ, eftersom respondenten får svara öppet med fritext. Om enkäten har slutna frågor blir den kvantitativ, då respondenten får trycka i förvalda påståenden/svar på frågan (Bryman, 2018).

I förhållande till intervjuer kan en enkät inte bli personlig eller riktad på ett visst sätt eftersom den inte har någon intervjuare, utan så kallade respondenter. I en enkät får alla respondenter samma förutsättningar att svara på frågorna utan någon påverkan av en intervjuare. Den är inte kopplad till tid utan är lättillgänglig eftersom respondenterna själva kan fylla i när de har tid (Bryman, 2018). Vi har valt att ha en kvantitativ enkät för att kunna nå ut till många och med det få en större helhet i kunskapen om målbrottet för att sedan kunna använda svaren som underlag för våra kvalitativa intervjuer.

Trots att enkäter kan samla in många svar och information från olika respondenter så kan enkäten också medföra en del problematik. Ett vanligt problem är bortfallet som nästan alltid uppstår i en enkätundersökning. För att minska bortfallet tycker Bryman (2018) att följande bör göras: ha så få öppna frågor som möjligt, informationen ska vara bra och tydlig, layouten ska vara attraktiv och engagerande för respondenten. Om enkäten ska generera färre bortfall är det bättre med kortare enkäter än längre, alltså enkäter med både färre och kortare frågor (Bryman, 2018).

4.2.2 Kvalitativ intervju

Kvalitativ intervju är en mycket attraktiv metod inom kvalitativ forskning, troligtvis på grund av att dess utformning är flexibel. Informantens åsikter och upplevelser värdesätts högt och det finns möjlighet att anpassa intervjun till stunden, exempelvis genom att ställa följdfrågor som inte var planerade från början. En kvalitativ intervju kan antingen vara ostrukturerad eller semistrukturerad. Den gemensamma nämnaren mellan dessa två varianter är flexibilitet men graden av flexibiliteten skiljer dem åt till viss del. Den semistrukturerade intervjun har en något stramare riktlinje i form av att forskaren utformar ett antal teman som ska beröras i intervjun, en så kallad intervjuguide. Intervjuguiden behöver dock inte följas i den ordning den är skriven utan huvudsaken är att dess innehåll tas upp någon gång under intervjun. Den ostrukturerade intervjun är desto mer fri då informanten får reflektera utanför bestämda ramar, exempelvis utifrån endast en specifik fråga. Följdfrågor ställs enbart när intervjuaren finner det relevant (Bryman 2018).

Eftersom kvalitativa intervjuer rymmer stor frihet (Bryman, 2018) är de relevanta att använda i denna studie, då vi vill kunna ge utrymme för spontana frågor som kan uppkomma utifrån informanternas resonemang. Ett ytterligare argument till valet av kvalitativ intervju är vikten av informanternas åsikter, eftersom vi vill fokusera på personliga erfarenheter och hur vi kan lära oss om och därmed få nytta av dessa upplevelser i vårt yrkesliv.

Eftersom den semistrukturerade intervjun har en något mer styrd utformning menar Bryman (2018) att den är fördelaktig om intervjun har flera informanter, då det blir lättare att jämföra svar utifrån en gemensam struktur. Om den som är ansvarig för intervjun däremot tror att en struktur kan hämma informantens möjlighet att känna sig fri i sina svar kan den ostrukturerade intervjun vara ett mer passande alternativ (Bryman, 2018). I denna studie använder vi oss av den semistrukturerade intervjun med några givna teman och frågor, det vill säga en intervjuguide (se bilaga 2). Syftet är att det kommer underlätta, med intervjuguidens hjälp, att se skillnader och likheter i informanternas svar.

Även om den kvalitativa intervjun har en struktur som bjuder in till att informantens åsikter är i centrum så menar Kvale och Brinkmann (2009) att det finns vissa risker som kan påverka resultatet. Det kan finnas ett undermedvetet maktförhållande mellan intervjuaren och intervjupersonen, eftersom det är intervjuaren som styr samtalet. Detta kan

i sin tur resultera i att personen som intervjuas anpassar sina svar för att göra intervjuaren nöjd, vilket intervjuaren bör ha i åtanke i samband med intervjun (Kvale och Brinkmann, 2009).

4.3 Studiens genomförande

Nedan beskrivs urvalet av respondenter i enkäten och informanter i intervjun. Sedan följer en presentation av samtliga inblandade, samt hur datainsamlingen genomfördes.

4.3.1 Urval

Vår enkät riktades till sångare, både till dem som är eller anser sig vara professionella sångare men också amatörsångare. Valet av respondenter i enkäten skedde utifrån kriteriet att de själva skulle titulera sig som sångare, då vi genom enkäten ville ta reda på hur målbrottet påverkar sångare på olika sätt. Den andra februari färdigställde vi och skickade ut enkäten. Enkäten var öppen för svar i cirka två veckor och när den stängdes märkte vi att bortfallet var stort. Vi skickade enkäten till fyra olika sånglärare, som arbetar på olika gymnasium eller folkhögskola, som sedan skulle vidarebefordrade enkäten till sina elever. Vi lade också ut enkäten i tre olika facebook-grupper om cirka 20 medlemmar i varje grupp. En av dessa tre facebook-grupper bestod enbart av sångare och de två andra grupperna bestod av blandade musiker som tidigare utgjort två olika musikklasser på en folkhögskolas musiklinje.

Till intervjuerna ville vi vända oss till sångpedagoger som har erfarenhet av att arbeta med målbrottet i musik- och/eller sångundervisning, för att därigenom främja chanserna att få svar på våra forskningsfrågor. Vi såg över bekanta i vår omgivning som vi vet tillhör denna yrkeskategori och kontaktade två sångpedagoger, varav en vi båda haft som sångpedagog och den andra som en av oss är bekant med sedan tidigare.

4.3.2 Respondenter och informanter

De respondenter som svarade på enkäten var sångare som går på gymnasiet, sångare som studerar eller har studerat musik på folkhögskola och sångare som studerar eller har studerat på musikhögskola.

De två informanter som deltog i intervjuerna är båda musikhögskoleutbildade och arbetar som sångpedagoger inom olika verksamheter. Båda har erfarenhet av att arbeta med målbrottsröster och mångårig erfarenhet av sångundervisning. I resultatet benämns de med namnen Sara och Agneta. Sara arbetar på kulturskola och har även arbetat ett år på estetiskt gymnasium. Agneta arbetar som sångpedagog vid en musikhögskola i Sverige, är utbildad logoped och har ett eget företag där hon bland annat hjälper personer med olika röstrelaterade problem.

4.3.3 Datainsamling

Enkäten gjordes i Google forms, den bestod av 20 stycken frågor och den hölls öppen för svar i cirka två veckor. Vi gick flertal gånger in och kollade antal för att se om vi eventuellt behövde höra av oss till fler personer och på så sätt generera fler svar. Vi bestämde oss för att enbart skicka ut en påminnelse till de befintliga mottagarna av enkäten, istället för att höra av oss till någon ny. När enkäten stängdes hade vi sammanlagt fått in 35 olika svar, varav 27 stycken var flickor, sju stycken var pojkar och en ickebinär (se bilaga 1).

Vi genomförde två olika intervjuer vid två olika tillfällen och på grund av pandemin fick de både ske digitalt. Den ena skedde via Zoom den 4 mars och den andra skedde via FaceTime den 11 mars. Intervjuerna genomfördes utifrån en intervjuguide (se bilaga 2) som bestod av fyra olika delar, vars teman bestämdes utifrån hur enkätresultatet blev. Den tematiska strukturen bidrog till att intervjuguiden fick en följsam ordning, vilket Bryman (2018) menar är något att eftersträva. Vi var även måna om frågornas formuleringar så att de skulle vara enkla att förstå och kunna främja våra chanser att få svar på våra forskningsfrågor (Bryman, 2018). Enligt Bryman (2018) är det även fördelaktigt att intervjun innehåller frågor som berör bakgrundsfakta om informanten, för att därigenom enklare kunna sätta svaren i en kontext. Därför bestod det inledande temat bland annat av frågor gällande informanternas yrkesliv, så som vilka musikverksamheter de arbetat inom och hur länge. Inför intervjuerna hade även samtyckesblanketter mailats ut till informanterna där de informerades om studiens syfte samt deras rättigheter som deltagare i studien (se bilaga 3). Blanketterna skickades tillbaka signerade till oss innan intervjuerna ägde rum. Intervjuerna pågick mellan ca 30–40 minuter och spelades in för att därefter kunna transkriberas.

4.4 Analys

Efter att enkäten stängts analyserades svaren genom att granska Google forms egna förprogrammerade flik *responses*. Därefter läste Karin upp svaren, hur många procent som valt de olika svarsalternativen och frisvaren som skrevs under frågorna, medan Viktoria antecknade resultatet i ett annat dokument. Vi sammanfattade svaren till löpande text och utifrån det skapade vi intervjufrågor som sedan skulle ställas till sångpedagogerna.

Efter att intervjuerna spelats in och transkriberats renskrevs svaren för att förtydliga språket och lades sedan i ett separat dokument med frågorna som rubriker. Informanternas svar färgkodades olika för att det skulle bli lättare att urskilja vem som svarat vad. Därefter markerades vilka likheter och skillnader som fanns i svaren samt vilka viktiga ord och teman som uppkommit kring ämnesområdet.

4.5 Studiens giltighet och trovärdighet

Utifrån enkätens 20 frågor fanns både obligatoriska frågor och icke-obligatoriska frågor. De obligatoriska frågorna behövde alla att svara på för att kunna lämna in sin medverkan, men frågorna var också nödvändiga för vår skull, för att få den största bilden av hur det här området faktiskt ser ut enligt respondenterna. De icke-obligatoriska frågorna var följdfrågor på de obligatoriska frågorna. Till exempel kunde en obligatorisk fråga vara en *Ja/Nej*-fråga och de icke-obligatoriska frågorna kunde vara en följdfråga på de obligatoriska frågorna. Både de obligatoriska och de icke-obligatoriska frågorna var viktiga för oss för att få en bredare bild av ämnet. Vi var också medvetna om, utifrån den litteratur vi läst, att inte alla känner eller har upplevt målbrottet på exakt samma sätt som någon annan och därför ville vi göra en tillräckligt bred enkät med frågor som passade alla olika typer av personer och upplevelser.

Bortfallet av respondenter är något att ta i beaktning. Som tidigare nämnts var det fyra olika musiklärare som fick ta del av enkäten och som vi bad skicka den vidare till sina sängelever, samt tre olika facebook-grupper med cirka 20 sångare i varje. Sammanlagt fick vi 35 stycken svar.

När vi gjorde enkäten så gick vi noggrant igenom vilka forskningsfrågor vi har för att medvetandegöra att de svar vi får kommer bli ett underlag för våra framtida intervjuer med sångpedagogerna.

När transkriberingen var färdig fick båda informanterna respektive intervju mailad till sig för att få chans att läsa igenom och se så de blivit tolkade på rätt sätt. Därmed har vi använt oss av “respondentvalidering” (Bryman, 2018, s. 467), vilket Bryman menar ökar trovärdigheten i en studie.

Något viktigt att nämna är att vi i enkäten efterfrågade könsidentitet, det vill säga vilket kön respondenterna identifierar sig med (Friedmann i 1177 Vårdguiden, 2019). Vi har i vårt resultat valt att utgå ifrån det juridiska könet, på grund av hur röstutvecklingen skiljer sig mellan pojke och flicka. Därför kan de slutsatser vi drar gällande vår frågeställning om skillnaden mellan pojkars och flickors målbrott vara missvisande, eftersom könsidentiteten inte nödvändigtvis stämmer överens med det juridiska könet.

4.6 Etiska frågor

I samband med studien har vi förhållit oss till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilka rör krav på samtycke, information, konfidentialitet samt nyttjande (Vetenskapsrådet, 2017). I enkätens inledning förklarades studien syfte samt att deltagandet var frivilligt och anonymt. Enkäten kunde inte heller lämnas in utan att respondenterna fick bekräfta sitt samtycke till att delta i studien. Informanterna till intervjuerna fick skriva under en samtyckesblankett vilken också innehöll information om studiens syfte samt att deltagandet var anonymt, frivilligt och öppet att närsomhelst avbrytas. Innan intervjun påbörjades påminde vi om samtycket muntligt för att försäkra oss om att informanterna var införstådda med den information de fått via samtyckesblanketten. Alla uppgifter rörande arbetet har förvarats oåtkomligt för obehöriga och har endast använts i samband med studien. För att stärka informanternas anonymitet ytterligare benämns de med andra namn i resultatet (Vetenskapsrådet 2017).

5. Resultat

I det här kapitlet redovisas resultatet från enkätstudien och intervjustudien. Enkätstudiens resultat redovisas mellan 5.1–5.5 och intervjustudiens resultat redovisas under 5.6–5.8.

Resultatet från enkätstudien bygger på frågorna som ställdes, svaren är sedan redovisade genom Google forms och de förvalda tabeller/diagrammen som finns i programmet.

Resultatet från intervjustudien baserades på svaren vi fick från enkäten som i sin tur lade grunden för intervjufrågorna vi använde oss av i intervjuerna med sångpedagogerna Agneta och Sara.

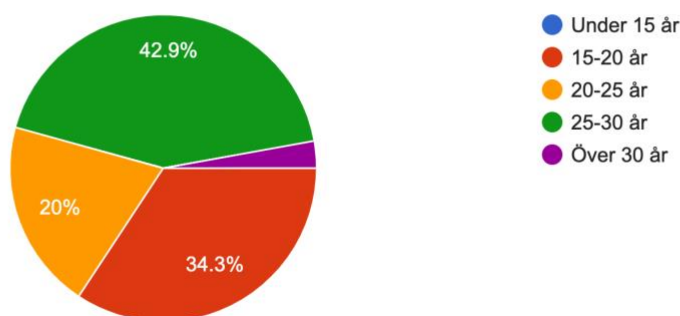
I denna del används både benämningen flickor och tjejer respektive pojkar och killar på grund av vår hur formuleringar gjordes i enkätfrågorna och intervjufrågorna.

5.1 Enkätens respondenter

Här nedan presenteras ålder på respondenterna och vilken könsidentitet de har.

1. Hur gammal är du?

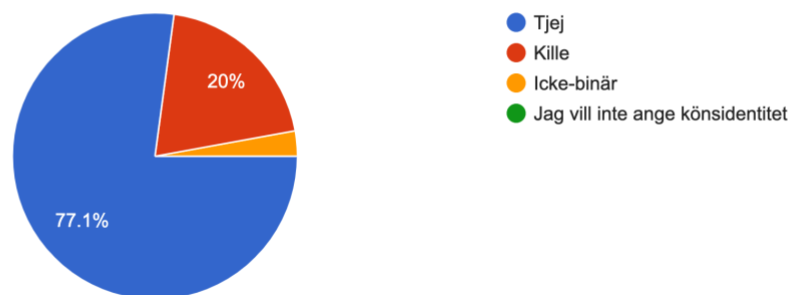
35 responses

Alla som svarat på enkäten var över 15 år. Sedan var de flesta som svarade antingen tillhörande målgruppen 25–30 år eller 15–20 år.

2. Vad är din könsidentitet?

35 responses

Majoriteten av de som svarade identifierade sig som tjejer. 27 personer var tjejer, sju personer var killar och en person var ickebinär.

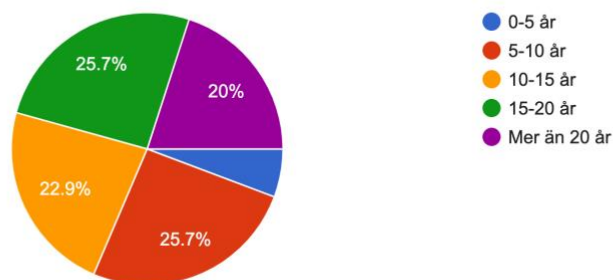
5.2 Erfarenhet av sång och sångundervisning

Nedan kan vi se respondenternas erfarenhet av att sjunga. Diagrammen visar på hur länge de har sjungit, om de har tagit sånglektioner och i vilka sammanhang de har sjungit.

Här nedan presenteras ungefär hur många år respondenterna har sjungit.

3. Ungefär hur länge har du sjungit?

35 responses

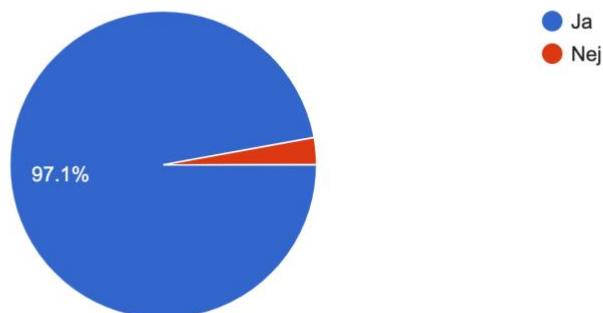
I denna fråga om hur många år respondenterna uppskattas ha sjungit är resultaten och svaren relativt lika uppdelat, men det vi kan se är att de allra flesta som svarat på enkäten har sjungit mer än fem år. Sedan är det runt 25% på fyra olika svarsalternativ, men

vanligast är ändå att respondenterna har sjungit mellan 5–10 år eller mellan 15–20 år. Tätt därefter kommer 10–15 år och mer än 20 år av sångerfarenhet.

Här nedan presenteras respondenternas svar på deras erfarenhet av sånglektioner.

4. Har du tagit sånglektioner?

35 responses

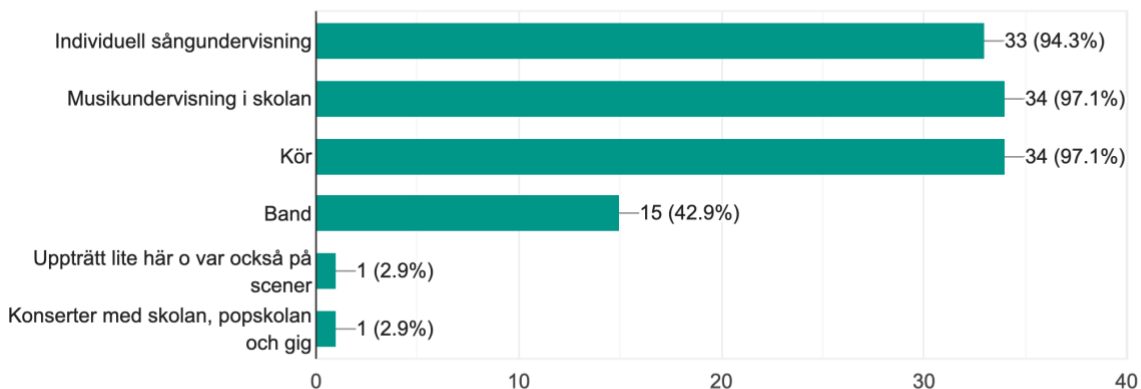

97,1 %, vilket utgör 34 av 35 respondenter, har svarat att de har tagit sånglektioner.

Här nedan presenteras vilka sammanhang respondenterna har sjungit i.

5. I vilka sammanhang har du sjungit? (Du kan välja flera svar)

35 responses

Majoriteten av respondenterna svarade att de sammanhang de sjungit i var i *musikundervisningen, i skolan* och i *körsång*. Ett annat sammanhang som också var vanligt att respondenterna sjungit i var i *individuell sångundervisning*. Sedan hade också nästan

hälften spelat *i band*. Det var två respondenter som skrev två olika frisvar varav ett var att hen hade uppträtt lite här och var på olika scener, och det andra var att ha sjungit på konserter i skolan och i andra konsertsammanhang.

Sammanfattningsvis kan vi se att de flesta respondenter har sjungit mer än 5 år och upp till 20 år. Nästan alla respondenter har tagit sånglektioner och andra sammanhang än individuell sångundervisning som de har sjungit inom har varit musikundervisning i skolan, kör och i band.

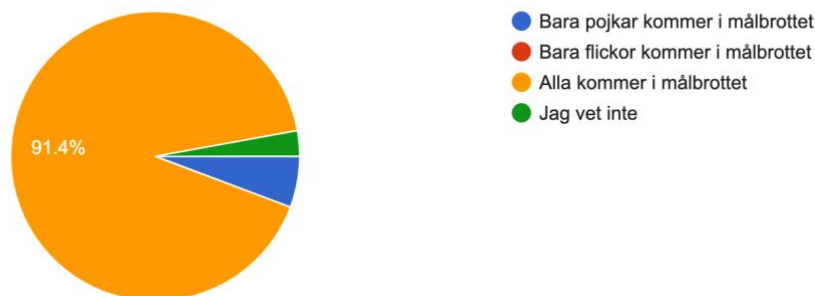
5.3 Kunskap om målbrottet

I denna del av enkäten fick respondenterna svara på frågor om vad de har för kunskap om målbrottet, så som vem kommer i målbrottet, undervisning om pojkars och flickors målbrott och hur de har fått ta del av denna kunskap.

Nedan presenteras vem/vilka respondenterna anser komma i målbrottet.

6. Vilka anser du kommer i målbrottet?

35 responses

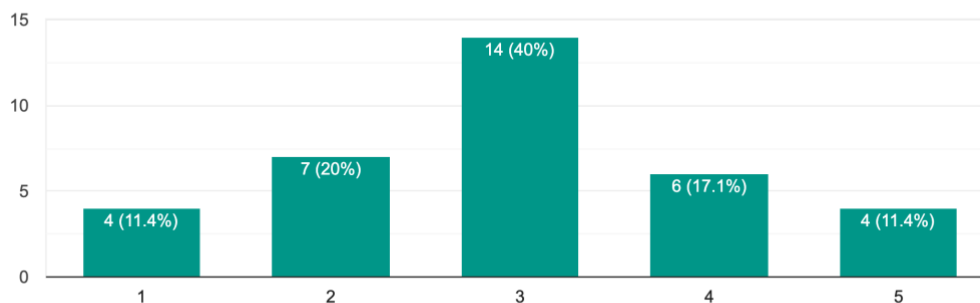
91,4 %, vilket är 32 (av 35) respondenter svarade att *alla* kommer i målbrottet. Sedan svarade 2 personer att *bara pojkar* kommer i målbrottet och 1 person svarade att den *inte* vet.

En följdfråga på frågan om ‘Vilka anser du kommer i målbrottet?’ var om respondenterna visste om att alla människor (oavsett kön) kommer i målbrottet. Där svarade 85,7% Ja, 5,7% Nej och 8,6% kanske.

Här nedan presenteras hur mycket undervisning respondenterna har fått om pojkars målbrott respektive flickors målbrott. Denna fråga hade svarsalternativen av en femgradig skala, där 1 var inte alls och 5 var mycket.

Undervisning om pojkars målbrott:

8. Upplever du att du har fått undervisning om pojkars målbrott?
35 responses

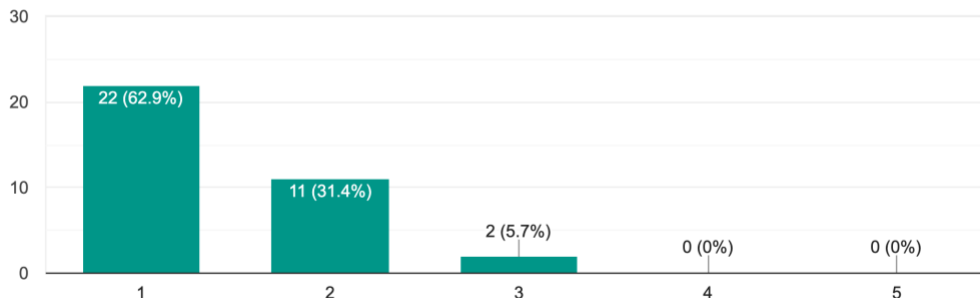

Nästan hälften av alla respondenter svarade att de har fått medel mycket undervisning om pojkars målbrott. Sedan såg det relativt likt ut på sidorna om mitten.

Undervisning om flickors målbrott:

9. Upplever du att du har fått undervisning om flickors målbrott?

35 responses

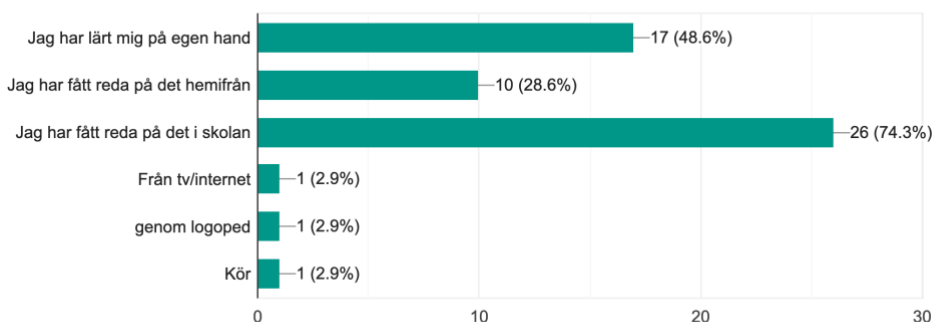

Majoriteten av respondenterna (62,9%) anser att de inte fått någon utbildning alls om flickors målbrott, och de som inte svarat svarsalternativ 1 anser att undervisningen de fått har varit liten.

Här nedan presenteras på vilket sätt respondenterna har fått ta del av kunskapen de har om målbrottet.

10. På vilket/vilka sätt har du fått kunskap om målbrottet? (Du kan välja flera svar)

35 responses

I denna fråga kunde respondenterna välja mer än ett svar. Utifrån resultatet kan vi se att majoriteten (74,3%) har fått kunskap om målbrottet via skolan, men cirka 50% har också lärt sig om målbrottet på egen hand. Vissa respondenter anser att de också fått kunskap om målbrottet hemifrån. Tre frisvar angavs, och de bestod av att de har fått kunskap om målbrottet från tv/internet, genom logoped och från kören.

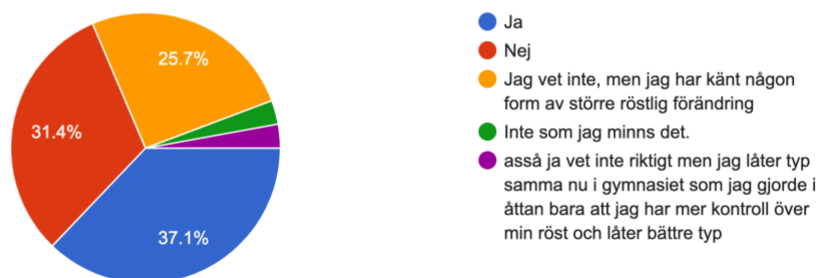
Sammanfattningsvis kan vi se att de allra flesta respondenter (ca 91%) har svarat att de anser att alla kommer i målbrottet och när det kommer till hur pass mycket kunskap de har om både pojkars och flickors målbrott har nästan hälften av respondenterna ha medel mycket kunskap om pojkars målbrott, men tabellen visar att det är nästan lika många respondenter som har lite respektive mycket kunskap och det är lika många respondenter som har ingen kunskap eller väldigt mycket kunskap om pojkars målbrott. När det kommer till flickors målbrott var en majoritet av respondenternas svar att de inte har fått någon undervisning alls om flickors målbrott respektive lite kunskap. Skolan har varit den plats där de som fått undervisning om målbrottet, på egen hand har också varit vanligt förekommande men också hemifrån.

5.4 Musikundervisning om målbrottet i individuellt syfte och personlig uppfattning

Här redovisas huruvida respondenterna anser att de har kommit i målbrottet eller inte och hur de själva har eller inte har fått jobba med det i ett individuellt syfte.

Först presenteras respondenternas uppfattning om de har kommit i målbrottet under tonåren.

11. Upplever du att du har kommit i målbrottet under tonåren?
35 responses

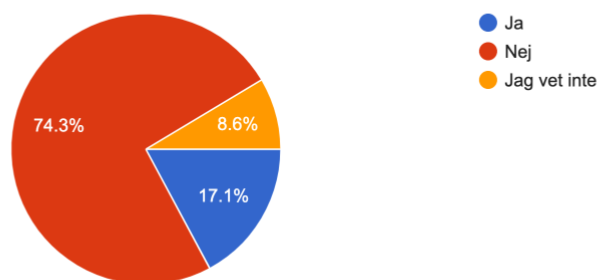

Här kan vi se att både *Ja* och *Nej* har relativt lika antal procentenheter, utifrån hur respondenterna har svarat. Det finns även en relativt stor procent respondenter som inte vet om de har kommit i målbrottet under tonåren, men de har känt någon form av större röstlig förändring. Under denna fråga kunde respondenterna även skriva frisvar, vilket genererade två sådana. Den ena respondenten sa “Inte som jag minns det” och den andra sa “Asså ja vet inte riktigt men jag låter typ samma nu i gymnasiet som jag gjorde i åttan bara att jag har mer kontroll över min röst och låter bättre typ”.

Nedan följer om respondenterna har fått arbeta med målbrottet i någon form av musikundervisning.

12. Har du fått jobba med målbrottet i någon form av musikundervisning?

35 responses

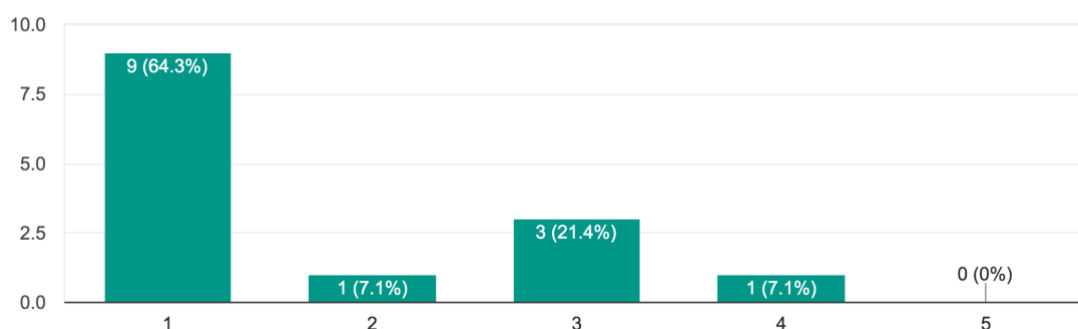

Här kan vi se att majoriteten av respondenterna (74,3%) svarade *Nej*, att de inte fått jobba med målbrottet i någon form av musikundervisning.

En följdfråga, som inte var obligatorisk att svara på eftersom den tidigare frågan “om respondenterna har fått arbeta med målbrottet i undervisning” gick att svara *Ja*, *Nej* eller *Kanske*, var hur mycket respondenterna har jobbat med målbrottet.

13. Om du har fått jobba med ditt målbrott i musikundervisning, hur mycket jobbade du med det?

14 responses

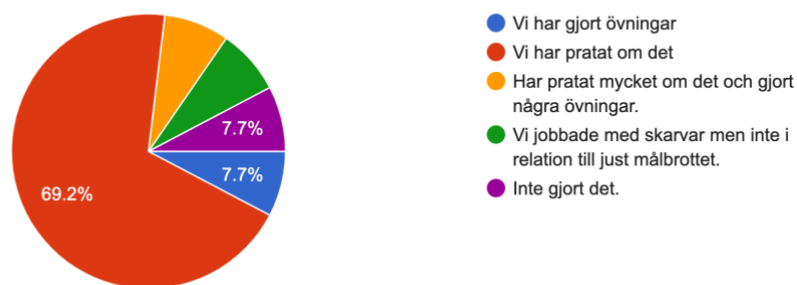

Majoriteten av de fjorton respondenter som svarat på denna fråga sa att de jobbat *lite* (1) med målbrottet i musikundervisning. Ett fåtal respondenter (21,4%) har jobbat medel mycket med det.

En annan följdfråga på om respondenterna har fått jobba med målbrottet i musikundervisning, men som inte heller var obligatorisk, var vilket/vilka sätt respondenterna har fått jobba med målbrottet.

14. På vilket/vilka sätt jobbade du med målbrottet i musikundervisningen?

13 responses

Denna fråga genererade 13 svar och det mest valda svarsalternativet var att respondenterna *har pratat om det* i sin musikundervisning. Sedan valde en person svarsalternativet *vi har gjort övningar*. Denna fråga fick också tre frisvar där respondenterna sa “Har pratat mycket

om det och gjort några övningar”, “Vi jobba med skarvar men inte i relation till just målbrottet” och “Inte gjort det”.

Ytterligare en följdfråga på om respondenterna har fått jobba med målbrottet i musikundervisning, men som inte heller var obligatorisk, var en fråga med frisvar om vilken typ av övningar respondenterna har använt i sin undervisning och om de har hjälpt var. De tre frisvaren som skrevs var:

- ”Fonationsrör, röstövningar och sångövningar”
- ”Glissandoövningar. Hjälpte mig jättemycket”
- ”Inte gjort”

Utifrån denna information av svar om en mer personlig uppfattning och erfarenhet av målbrottet kan vi se att det är relativt jämnt i svaret om respondenterna anser att de har kommit i målbrottet under tonåren (ca 37% svarade Ja, ca 31% svarade Nej, ca 25% svarade Jag vet inte). En stor majoritet (ca 75%) svarade att de inte har jobbat med målbrottet alls i någon form av musikundervisning och de som jobbat med målbrottet svarade att det har varit väldigt lite undervisning samt att det vanligaste sättet att ha fått jobba med målbrottet i undervisning har varit genom att prata om det. Övningar som respondenterna anger ha använts i undervisning om och under målbrottet har varit sång/röstövningar, som till exempel glissandoövningar och övningar med fonationsrör.

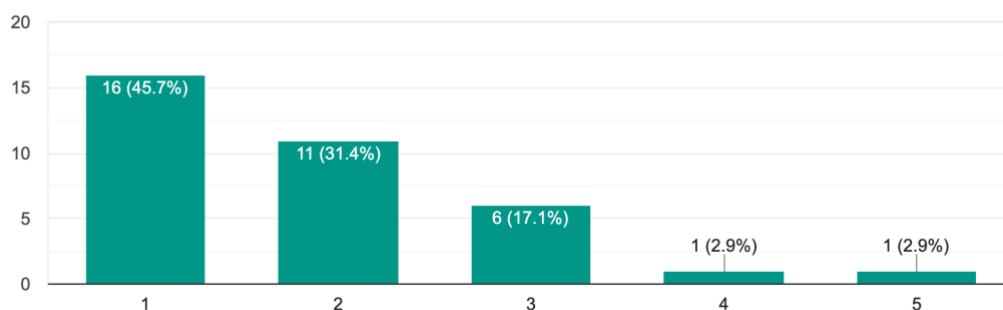
5.5 Fysisk påverkan och emotionell påverkan av målbrottet samt röstlig förändring senare i livet

I denna del av enkäten fick respondenterna svara på frågor om deras individuella upplevelser och hur målbrottet har påverkat dem på olika sätt, både fysiskt och emotionellt. Enkäten avslutades med frågan om respondenterna har upplevt en annan röstlig förändring likt målbrottet, senare i livet.

Nedan presenteras vilken grad den fysiska påverkan som målbrottet haft på respondenterna ser ut. Det var en femgradig skala där 1 var inte *alls* och 5 var *väldigt mycket*.

16. Hur upplever du att du påverkades av målbrottet fysiskt?

35 responses

Enligt tabellen kan vi se att de flesta respondenterna (45,7%) anser att målbrottet inte har påverkat dem fysiskt alls. Ytterligare 31,4% anser att målbrottet påverkat dem lite och 17,1% anser att målbrottet påverkat dem medel mycket. Få respondenter anser att målbrottet påverkat dem mycket eller väldigt mycket.

En följdfråga på hur målbrottet har påverkat respondenterna fysiskt var en fråga med frisvar om på vilket sätt målbrottet har påverkat dem fysiskt. Nio respondenter svarade:

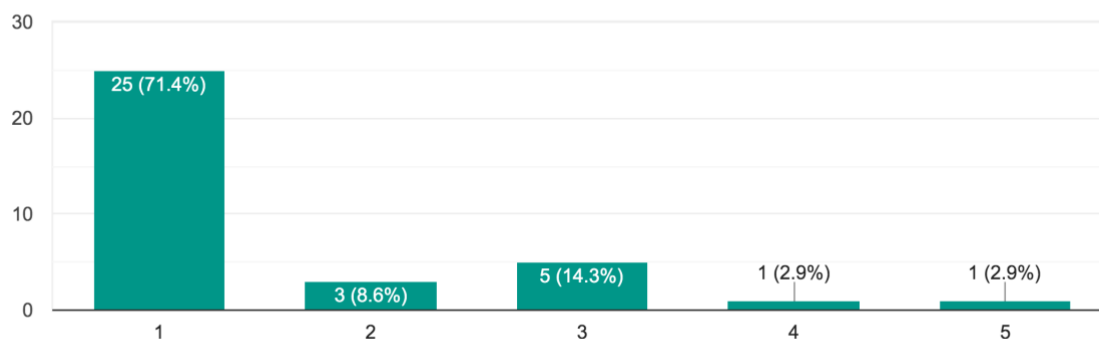
- ”Har inte riktigt reflekterat över det så är lite osäker, men min röst har säkert förändrats genom året. Kanske blivit lite mörkare och ”skarvarna” har nog förflyttats lite.
- ”Sämre kontroll på rösten”
- ”Kände att höga toner var svårare att ta”
- ”Kan förstöra när jag ska ha tagit vissa toner.”
- ”Vissa toner var svårare att ta men jag kan också ta mörkare toner nu och några ljusare toner.
- ”Mörkare röst. Under en period svårare att hålla en stabil ton och jag blev lätt tröttare när jag sjöng. Ville alltid sjunga i den lägre oktaven under målbrottet då det blev för jobbigt annars.
- ”Vet inte om det är målbrottet men att jag inte kan ta lika ljusa toner och lite mer mörka toner och mer kraft typ”
- ”Att rösten voice crackar.”

- ”Rösten blev instabil och sjönk sedan i tonläge”

Nedan presenteras vilken grad den emotionella påverkan som målbrottet haft på respondenterna ser ut. Det var en femgradig skala där 1 var *inte alls* och 5 var *väldigt mycket*.

18. Hur upplever du att du påverkades av målbrottet känslomässigt?

35 responses

Vi kan se att majoriteten av respondenterna (71,4%) upplever att målbrottet inte har påverkat dem emotionellt alls. Sedan upplever ett fåtal respondenter (14,3% respektive 8,6%) att målbrottet har påverkat dem emotionellt medel mycket eller lite. Få respondenter anser att målbrottet påverkat dem emotionellt mycket eller väldigt mycket.

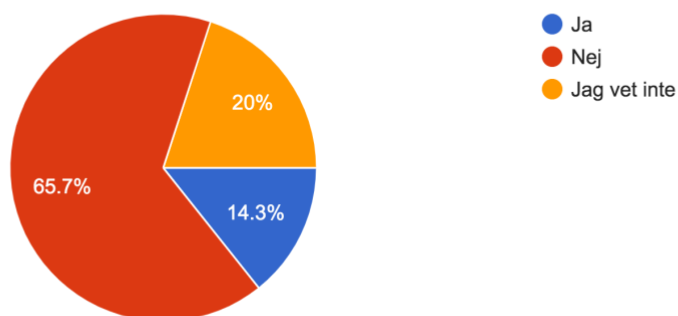
En följdfråga på hur målbrottet har påverkat respondenterna emotionellt var en fråga med frisvar om på vilket sätt målbrottet har påverkat dem emotionellt. Fem respondenter svarade:

- ”Målbrottet skapade en större osäkerhet gällande sången, att man inte kunde lita på sin röst på samma sätt till följd av minskad röstkontroll.”
- ”Sämre självförtroende i sång. Blev mycket mer blyg i skolan när målbrottet kom, men vet inte om det hade ett samband med varandra.”
- ”Känslan av att inte kunna utföra sång så som man vill eller var van vid. Tröttsamt att behöva vänta ut det. Känslomässigt jobbigt! Känsla av otillräcklighet och mindervärdeskomplex.”

- ”Kände att jag blev en sämre sångerska eftersom jag inte kunde ta lika höga toner.”
- ”Har inte.”

Den sista frågan i enkäten handlade om huruvida respondenterna har upplevt ytterligare en röstlig förändring, likt målbrottet, senare i livet.

20. Har du varit med om någon annan större röstlig förändring, liknande målbrottet, senare i livet?
35 responses

65,7% svarade *Nej*, att det inte har upplevt någon annan större röstlig förändring, liknande målbrottet, senare i livet. 14,3%, vilket är fem personer, svarade *Ja*, att de har upplevt någon annan större röstlig förändring. 20% svarade Jag vet inte.

I denna del kan vi se hur målbrottet har påverkat respondenterna fysiskt och emotionellt. Den fysiska påverkan har, enligt respondenternas erfarenheter, varit väldigt liten eller inte funnits alls, men de som känt en fysisk påverkan av målbrottet beskriver det genom att bland annat ha sämre kontroll på rösten och att vissa toner är svårare att ta än andra. Den emotionella påverkan hade, enligt respondenterna, en ännu mindre påverkan, det vill säga ingen alls. Här var det fler respondenter som svarat ingen alls, än om fysisk påverkan. Några respondenter ansåg ändå att de har haft en emotionell påverkan medel mycket. Den emotionella påverkan kunde, enligt respondenterna, ta form i en osäkerhet gällande sången, lägre tonläge på så sätt att rösten sjunker, mindervärdeskomplex och sämre självförtroende.

Avslutningsvis reflekterade respondenterna över om de upplevt en annan större röstlig förändring senare i livet, liknande målbrottet. En majoritet på cirka 65 % ansåg att de inte

har upplevt någon sådan förändring, medan 14 % svarade Ja och 20 % svarade Jag vet inte. Eftersom ett svarsalternativ 'Jag vet inte' kan betyda både Ja och Nej, så kan det vara fler än 14% som känt ytterligare en röstlig förändring, senare i livet.

5.6 Tankar och erfarenheter om målbrottet och musikundervisning ur ett lärarperspektiv

Våra informanter, Agneta och Sara, har en gemensam uppfattning om att målbrottet är individuellt och att arbetet måste anpassas därefter. Sara tycker att målbrottet kan vara bland det svåraste att handskas med i undervisning eftersom alla påverkas på olika sätt. Dessutom betonar Sara att målbrottet sker i en känslig ålder där det överlag händer mycket, vilket också måste tas hänsyn till inom sångundervisningen. Sara menar vidare att det är viktigt att förstå att det kroppsliga och emotionella hänger ihop. Sångpedagogen måste därmed vara förstående, lyhörd och "inte gå på för hårt". Sara har erfarenhet av att målbrottet varit en orsak till att elever pausat sitt sjungande och att det märkts en skillnad i självsäkerhet mellan killar som slutat sjunga och killar som fortsatt sjunga under målbrottsperioden.

Killarna är det väldigt svårt för ofta, och många slutar i sjuan för att det blir för svårt och kommer sedan tillbaka i gymnasiet igen, när målbrottet är "över" och när dom har hittat sig själva. Däremot finns de dom killarna som stannar kvar genom hela vägen och får en helt annan självsäkerhet i sången, genom att ha jobbat sig igenom sången genom målbrottet och vidare, vilket märks. (Sara)

Agneta menar att barnrösten ter sig liknande innan målbrottet inträffar; att alla går från sopranröst, sedan till altröst och därefter till mansröst eller kvinnoröst. Det kan ta flera år innan rösten stabiliserar sig. Agneta menar att det finns både pojkar och flickor som inte påverkas särskilt mycket av målbrottet och att hur upplevelsen skiljer sig också kan bero på om personen i fråga är sångare eller ej. Ett exempel Agneta ger är att sångare kan lägga märke till att höjden försvinner. Vad gäller att undervisa personer som befinner sig i

målbrottet har Agneta har främst undervisat pojkar. Däremot har hon flertalet gånger hjälpt kvinnor som hon menar “inte fått riktig styrsel på sitt målbrott och då kanske rösten ligger kvar uppe i ett förhöjt läge eller nåt sånt.” Enligt Agneta kan alltså målbrottsrelaterade röstbesvär stanna kvar även efter genomgången målbrott, om målbrottet inte hanterats på rätt sätt. Sara, som möter både flickor och pojkar i målbrottsstudiet, berättar att hon brukar märka en skillnad i flickornas röster när de är omkring 11–12 årsåldern. Hon exemplifierar med att omfånget kan vara förändrat, även om de inte får samma tydliga “hopp” i rösten som pojkarna. Hon menar att flickorna själva kan uppleva att den ljusa rösten försvinner och att de försöker orientera sig i bröströsten samt att det kan vara svårt för dem att känna sig bekväma genom hela registret. Enligt henne kan det vara enklare att arbeta med flickorna eftersom deras röster är jämnare jämfört med pojkarnas röster i målbrottet. En svårighet med att vägleda pojkar i målbrottet menar hon är att de både ska förstå vilken oktav hon förebildar i och vilken oktav de själva ska sjunga i.

Vi frågade informanterna hur de identifierar målbrottsrelaterade tecken i en elevs sångröst. Heshet beskrivs av Agneta som “det vanligaste tecknet” och menar vidare att “pojkar är hesa före målbrott, flickor är hesa efter målbrottet, om det finns en heshet.” Även Sara beskriver heshet som ett tecken hon märkt hos såväl pojkar som flickor. Övriga tecken är “tuppar i halsen” samt att pojkar kan vara förvirrade och vilsna och inte hittar i sin “vanliga” röst. Andra tecken som Agneta associerar med målbrottet är “skarvigt”, att rösten sjunker, “vobblig klang” och att det kan vara svårare att sjunga på höjden på grund av att stämbanden inte är lika mjuka och elastiska som tidigare.

Eftersom enkätstudien visade att flera personer upplevt en form av röstlig förändring senare i livet liknande målbrottet i tonåren var vi nyfikna på sångpedagogernas tankar om upplevelser likt dessa. Agneta har en teori om att rösten genomgår “minst ett målbrott”, att det därmed är en möjlighet att det sker något sådant med rösten längre fram i livet. Hon menar att det händer något mer med rösten kring 25-årsåldern; att till exempel skarvarna tilltar då. Möjliga tecken på någon form av andra målbrott som hon ser är att det blir tyngre att jobba på höjden och att rösten kan “vobbla” på lite liknande sätt som målbrottet i tonåren. Agneta menar också att hur taltonen låter och framförallt om denna är förändrad eller ej kan vara ett bevis på om en person befinner sig i ett andra målbrott. Sara menar att till exempel graviditet, ålder eller röstens mognad har en inverkan på röstliga förändringar

som kommer senare i livet. Agneta pratar också om hur röstutveckling kan skilja sig beroende på rösttyp och att tiden spelar en roll: “Det är ju ingen tvekan om att en mezzoröst, eller en altröst, gör en större resa än en sopranröst, eller en koloratorsopranröst.”

5.7 Arbets- och förhållningssätt i praktiken

Kommunikationen om målbrottet är viktig ur flera perspektiv utifrån informanternas svar. Agneta menar att “all kunskap ger självförtroende” och att kommunikationen om målbrottet även kan vara ett hjälpmedel som kan lindra den eventuella emotionella påverkan som kan uppstå till följd av målbrottet. Agneta menar att sångeleven isåfall får möjlighet att förstå att målbrottet är en process som blir bättre med tiden. Sara brukar oftast prata om målbrottet i samband med att en elev närmar sig målbrottet och menar att det då också är viktigt att belysa för eleven att målbrottet är något naturligt, att det är något som bör pratas om på ett naturligt sätt och arbetet med målbrottet bör ske aktivt. Sara menar att det även bör göras med varsamhet, eftersom “det är känsligt för killarna, det är deras identitet”. Även Agneta menar att det är viktigt att tänka på hur man som sångpedagog uttrycker sig så att ens uttryck inte “förstör någon person”. Agneta beskriver kommunikationen med elever som nödvändig, för att de ska få vara medvetna om vad som händer. Agneta menar att det behöver vara begripligt för både flickor och pojkar och att hon anser att det bör pratas om målbrottet i helklass. Hon menar också att målbrottet kopplas ihop till pojkar och att det därför är speciellt viktigt att flickorna får veta att även dom genomgår målbrottet:

Men det blir ju en väldig förvirring hos flickorna då när dom inte får överhuvudtaget veta att dom också har ett målbrott och att det är så oerhört viktigt. Och det blir på nåt vis “hysch hysch” och konstigt runt tjejernas målbrott. (Agneta)

I intervjuerna diskuterades det faktum att flickors målbrott är beforskat i en relativt liten utsträckning. Sara menar att mer forskning behövs och tror att det är vanligt att sångpedagoger inte jobbar aktivt på samma sätt med flickors målbrott i jämförelse med pojkars målbrott. Sara berättar även att flera av hennes sångelever som är flickor blir

förvånade när de får veta att även de genomgår målbrottet, vilket liknar Agnetas uppfattning om att målbrott ofta kopplas ihop med enbart pojkar.

Eftersom målbrottet ter sig olika utifrån olika individer menar informanterna att arbetssättet också bör anpassas därefter. Informanterna belyser båda vikten av att eleverna får chans att hitta sin identitet i den nya rösten och att anpassa efter röstens förmåga. Vad gäller strategier lyfter Agneta vikten av att uppmuntra till sång. Hon menar även att valet av tonart har betydelse och att fråga eleven hur det känns att sjunga, så det inte blir "för högt och jobbigt" eller "för djupt och jobbigt". Hon poängterar samtidigt att strategier kan vara svåra att fastställa på grund av att det är individuellt vad som fungerar, men att "strategin är ju att det ska kännas så bra som möjligt och låta så okej som möjligt". Agneta berättar att hon lät koristerna i sin gosskör att själva få välja vilken stämman de skulle sjunga och därmed välja att använda den "nya" rösten eller inte, beroende på vad som kändes bäst. Andra strategier som hon uppmuntrar är att undvika "skarvläge" och att utgå från var talet ligger nånstans. Sara beskriver hur hon brukar arbeta med pojkar i målbrottet och menar, liksom Agneta, att de ska få chans att hitta sin identitet i den nya sångrösten. Dessutom menar Agneta att arbetet med målbrottet kräver en lyhördhet och att sångpedagogen lyssnar. Enligt Sara är det viktigt att fokusera på att bibehålla sångglädjen så att sång inte förknippas med att vara jobbigt. Därmed brukar Sara fokusera på att eleverna får sjunga de toner som känns bekväma och som de klarar av, så att eleverna känner att de fortfarande kan sjunga. Vilket läge som är mest bekvämt att sjunga i menar hon kan variera från vecka till vecka. Enligt henne bör utgångspunkten vara att stärka eleverna och sedan "lirka" för att hitta nya möjligheter. Det kan handla om att till exempel arbeta med en refräng som känns bra och "lirka" kring de tillgängliga tonerna och försöka bredda till fler toner därifrån. Även Agneta resonerar på liknande sätt som Sara och lyfter värdet av övningar som främjar omfång och att inte lägga allt för mycket vikt vid vad som inte fungerar. Sara menar också att sångare kan spela in rösten för att höra skillnaden i hur den förändras.

5.8 Utbildning och erfarenhet

Båda informanterna menar att erfarenhet och att samtala med andra sångpedagoger och personer som har kunskap om målbrottet har varit de huvudsakliga källorna till att lära sig mer om målbrottet. Enligt Agneta är det vanligt att lära sig om målbrottet genom just

erfarenhet då det inte finns så mycket skrivet. Agneta menar också att det kan finnas olika uppfattning om betydelsen av att lyfta målbrottet i undervisning eftersom intresset hos olika lärare kan variera, vilket kan vara en orsak till att det inte talas om i särskilt stor utsträckning. Dock tror Agneta att arbetet med målbrottet inte är något som kan förbises. Från hennes egen musikhögskoleutbildning menar hon att de pratade om vikten av att välja rätt tonart vilket Agneta tror hade en indirekt koppling med målbrottet, men att det hade varit bra att veta varför. Sara berättar att hon fick väldigt lite undervisning om målbrottet via musikhögskolan och att hon undrar vad som var orsaken. Mer kunskap om målbrottet genom utbildningen, genom att få jobba med en person i målbrottet via sin praktik, hade varit önskvärt från Saras sida. Enligt henne gav inte utbildningen den förberedelse hon ville ha gällande att arbeta med målbrottsröster, men att hon lärt sig efterhand väl ute i yrkeslivet. Samverkan, kollegor emellan, upplevs ha ett stort värde för utbytet av kunskap om målbrottet enligt Sara:

Tycker att sångpedagogsträffar i kommunen, länet och på skolan är viktiga, där pratas det om vad som är svårt och man försöker hjälpa varandra, ge tips och stöter och blöter... (Sara).

6. Diskussion

I detta kapitel kopplar vi samman resultat, litteratur samt våra forskningsfrågor.

Diskussionen utgår ifrån tre olika teman; *Fysisk och emotionell påverkan*, *Kunskap och kommunikation om målbrottet* samt *Sångpedagoger och utbildning*. Slutligen diskuteras en slutsats och förslag på vidare forskning.

I denna del används både benämningen flickor och tjejer respektive pojkar och killar på grund av vår hur formuleringar gjordes i enkätfrågorna och intervjufrågorna.

6.1 Fysisk och emotionell påverkan

Eftersom vår studie är relativt liten och därför inte kan spegla den exakta verkligheten, är det svårt att veta i vilken utsträckning sångare påverkas av målbrottet. Däremot visar studien att sångare kan påverkas, vilket också stämmer överens med tidigare forskning, till exempel i Sweet (2018). Vi ser flera gemensamma nämnare vad gäller kännetecknen och symtom på målbrott mellan enkätundersökningen, intervjuerna samt litteraturen. Bland annat har vissa sångare upplevt att höga toner är svårare att ta under målbrottet än vad de var innan målbrottet, vilket även Agneta och Södersten (2008) beskriver som ett målbrottstecken. Känslan av att rösten blir instabil under målbrottet är ytterligare ett exempel som nämns i både enkätundersökningen och även beskrivs av Ware (1998).

Detta resultat talar för att sångpedagoger inte kan blunda för målbrottet och den problematik som det kan medföra. Om vi ser till procenten i vår enkätstudie, upplever cirka 50% av respondenterna en fysisk påverkan av målbrottet samt en klar majoritet på cirka 70% som upplever att målbrottet inte har påverkat de emotionellt. Trots att inte majoriteten av alla respondenter menar att de har haft en stor fysisk eller emotionell påverkan har vissa respondenter angett frisvar om deras olika upplevelser. Vi har fått fem frisvar om de fysiska upplevelsorna respektive nio frisvar om de emotionella upplevelsorna. Samtliga av dessa svar stämmer överens med Sweet (2015, 2019) och hur en sångare kan uppleva målbrottet tillsammans med enkätresultatet som säger att sångare under målbrottet kan känna sig blyga, att de inte känner sig tillräckliga, att de är sämre sångare på grund av en kontroll som

inte längre finns där på samma sätt som den gjorde innan målbrottet och att toner som tidigare funnits i ens register nu har ”försvunnit”.

Vi ser varje frisvar som viktigt och betydelsefullt för vår studie, oavsett om resultatet i sin helhet speglar i vilken utsträckning målbrottet har orsakat problem. För en enskild sångare kan målbrottet påverka stort och resultatet visar att målbrottsrelaterade problem finns. Detta överensstämmer med hur Sweet (2019) resonerar och att en följd av detta kan vara att sångare inte vill fortsätta sjunga.

Huff-Gackle (1985) och informanterna menar att det inte är lika känt att tjejer genomgår ett målbrott. Eftersom majoriteten av de som svarat på enkäten är tjejer undrar vi om detta kan påverka resultatet av målbrottets påverkan och om det är möjligt att tjejer inte kopplar ihop eventuella sångrelaterade problem med just målbrottet. Därför undrar vi om resultatet hade sett annorlunda ut om fler killar än 20% hade svarat på vår enkät och om vi då hade fått ett tydligare och mer verklighetstroget svar på om killar upplever en större påverkan av målbrottet, än vad tjejer gör.

Enligt Hentschel (2017) och informanterna kan sångvana och hur mycket man sjunger ha en inverkan på vilket sätt målbrottet påverkar en som sångare. Alla respondenter i enkäten uppgav att de sjungit många år, vanligast mellan 5–10 år respektive 15–20 år. Detta kan rimligtvis vara orsaken till att respondenterna inte upplevt en stor fysisk påverkan av målbrottet i sin sång, vilket vi kan koppla till vad Hentschel (2017) säger om att ett aktivt sjungande är fördelaktigt även under målbrottsperioden, oavsett om åsikterna kan skilja sig åt (Fischer, 2009; Södersten, 2008)

Våra informanter i respektive intervju talade båda om sången som en viktig faktor för sångare under tiden de är i målbrottet. Förutom att det kan lindra fysiska tecken, såsom att få kontroll på en relativt upplevd okontrollerad röst, har Sara genom sin yrkeserfarenhet sett hur sång under målbrottet kan ha inverkan på och underlätta emotionella följder som kan uppstå. Sara pratade framförallt om skillnader i ens självsäkerhet och glädjen till sången.

Både Södersten (2008), Cooksey (1977) och Gackle (1991) samt våra informanter nämner heshet som ett av målbrottets tydligaste tecken. Något anmärkningsvärt är att ingen som svarat på enkäten har nämnt heshet som ett av deras upplevda symptom av målbrottet. Vi menar att det antingen kan bero på att de som har deltagit i enkäten helt enkelt inte har upplevt heshet under målbrottet eller om det kan bero på att de och andra sångare inte vet

att heshet är ett vanligt tecken, eftersom målbrottet är något som inte pratas om tillräckligt mycket. Resultatet av vår enkätstudie visar på att pojkars respektive flickors målbrott inte är något som alla har fått undervisning i. Även om vissa respondenter har fått undervisning om målbrottet är det vanligare att de har fått mer undervisning om pojkars målbrott än flickors.

Som tidigare nämnt var de frisvar vi fick, angående fysisk och emotionell påverkan av målbrottet, kopplade till deras sång och omfång. Vi undrar därför om vi hade fått ett annat svar om vi hade omformulerat frågan. Till exempel svar som istället hade kretsat kring kvalitén av rösten och hur själva musklerna utvecklas på olika sätt och går igenom olika stadier i sångarnas röstutvecklingsprocess och inte bara om vissa toner är svårare att sjunga än andra.

Enligt enkäten svarade 40% att de upplever att de fått medelmycket undervisning om pojkars målbrott respektive 62,9% som upplever att de inte fått någon undervisning alls om flickors målbrott. Enligt våra informanter i intervjuerna är bristen på undervisning om målbrottet även ett problem vid högre musikutbildningar. Vi funderar på om det kan vara ett resultat av att det inte finns mycket eller tillräckligt med forskning om målbrottet och framförallt om flickors målbrott. En annan anledning till varför enkäten säger att målbrottet är något som inte undervisas eller pratas mycket om kan vara att det är flest tjejer som har svarat på enkäten. Enligt Phillips (citerad i Dillon, 2013) stabiliseras flickors röster snabbare efter målbrottet än pojkars och tjejer kommer också oftast in i målbrottet i tidigare ålder än vad killar gör. Vi undrar därför om detta kan påverka svaret på så sätt att tjejerna, som svarade på enkäten men också generellt, inte är medvetna om att de går igenom ett målbrott och att de därför inte heller reflekterar mycket över det.

Ett av frisvaren vi fick om fysisk påverkan av målbrottet var från en tjej som sa att hon inte upplevde att hennes röst hade förändrats från åttan till gymnasiet. Vi undrar om svaret kan handla om att hon kommit in i målbrottet innan årskurs åtta och därför inte upplever någon skillnad när hon reflekterar över frågan. En följdfråga till henne hade kunnat vara om hon upplever att det fanns en skillnad i rösten mellan årskurs fyra och årskurs åtta, till exempel. Tjejer kommer vanligtvis in i målbrottet i 10–14 års ålder (Södersten, 2008) och enligt forskning kan denna respondent vara en av de tjejer som redan har kommit in i målbrottet vid ung ålder. Som Phillips (citerad i Dillon, 2013) säger stabiliseras rösten

snabbare hos flickor än hos pojkar, vilket kan betyda att för en tjej i åttan kan rösten redan ha börjat stabiliserats. Trots att tjejer kommer in i målbrottet tidigare än killar och att rösten stabileras snabbare innebär inte det nödvändigtvis att en tjej har genomgått ett målbrott, även om rösten kan upplevas stabil.

En av våra frågor i enkäten var om respondenterna upplever att de har kommit i målbrottet under tonåren. Något vi tyckte var intressant med denna fråga var att svaren kunde sammankopplas med den slutsats vi tagit efter våra olika studier och i vår litteraturgenomgång; att alla inte vet om att de kommer i målbrottet och att kunskapen om målbrottet är generellt begränsad.

6.2 Kunskap och kommunikation om målbrottet

Enligt enkäten svarade 91,4% att målbrottet är något som drabbar alla, oavsett kön, vilket även Huff-Gackle (1985) menar. En majoritet på 74,3% menar att de har fått kunskap om målbrottet via skolan, vilket talar för att kommunikationen om målbrottet bör ha inkluderats i undervisning i någon mån. En annan fundering och en problematik som uppstår, när det handlar om undervisning om målbrottet i skolan, är om svarsalternativet *skola* skulle kunna betyda klasskompisar och tiden utanför lektioner. Tillsammans med den specifika frågan men också överlag undrar vi om resultatet hade sett annorlunda ut om vi hade formulerat om vissa frågor på ett annat sätt.

Till exempel löd fråga 6 och fråga 7 i enkäten “Vilka anser du kommer i målbrottet?” respektive “Visste du att alla kommer i målbrottet?”. Vi undrar om respondenten kände sig osäker på fråga 6 och vilka som hen anser kommer i målbrottet kan ha påverkat svaret på fråga 7, eftersom de i enkäten kunde gå tillbaka och ändra svaren i efterhand. Det behöver nödvändigtvis inte stämma, men den reflektionen väcks hos oss. Grundades respondenternas svar i en brist på undervisning och kunskap om målbrottet?

Vi hittar ett antal kopplingar mellan våra intervjuer och vår valda litteratur, i såväl Ware (1998) som Sweet (2015), gällande vikten av den öppna dialogen om målbrottet i undervisning. Det är tydligt att kommunikation kan hjälpa sångare att få motivation till att fortsätta sjunga, men att kommunikationen också är viktig för sångares fysiska såväl som emotionella påverkan av målbrottet. I intervjun med Sara pratar hon om den fysiska påverkan av målbrottet och om vikten av olika övningar och samtalet i undervisningen.

Hon menar att en temporär målbrottsröst bör sjunga inom ett behagligt läge och det kan vara övningar eller delar ur en låt som känns bra i det stadiet hen befinner sig i. Sara beskrev vikten av att prata om målbrottet som naturligt och händer alla men att det också kommer gå över. Dessa samtalsämnen är framförallt viktiga för att sångaren ska vilja fortsätta sjunga. Sara pratade också om att det inte är lika vanligt att killar söker sig till fristående sånglektioner, som kulturskola, under själva målbrottstiden som 14–15 åring. Hon menar att det är vanligare att söka innan eller efter denna period. Däremot säger Sara att när det gäller killar som jobbar sig igenom denna svåra röstperiod får de ofta ett större självförtroende i sången och detta syns tydligt i jämförelse med de som inte jobbar sig igenom målbrottet, utan som slutar under denna tid eller börjar senare.

Tonåringar har också enligt Sweet (2019) svårare att se en helhetsbild och behöver därför hjälp på det emotionella planet för att förstå helheten. Som sångpedagog är det därför viktigt att prata om målbrottet och denna period för att bibehålla sångglädjen och uppmuntran till sång, något som båda våra informanter också nämner. Om kommunikationen inte får den plats som krävs för sångaren kan detta göra att sångpedagoger tappar många elever när de är i målbrottet. Såklart kan inte sångpedagogerna göra allt men vi tror att vi, som sångpedagoger, är ett viktigt verktyg och fyller en viktig funktion för våra elever. Vi tror att vi kan hjälpa dem i deras utveckling, både i den fysiska och i den emotionella utvecklingen, och att vi framförallt kan främja motivationen och sångglädjen hos våra elever.

Något vi kan läsa i Mc Allister och Södersten (2007) och som Sara också nämner i sin intervju är att målbrottet är individuellt. Sara menar även att sångpedagoger behöver se varje enskild individ och inte jämföra de med varandra. Även om vi kan se generella och gemensamma tecken bör själva antagandet till varje elev vara utformat efter just den elevens behov. Därför behöver vi som sångpedagoger ha mycket kunskap om målbrottet för att på bästa sätt kunna vägleda eleverna genom denna period. Vi behöver ha kunskap och förståelse som sedan kommuniceras vidare med eleverna, där vi är tydliga med och berättar att detta inte är ett problem som kommer vara livet ut, utan en period av livet. Själva upplägget bör fokuseras på att det ska kännas så bra som möjligt för eleven, att kunskapen har speglats av på eleven och att eleven fått en större förståelse för det hela. I samtal med eleven bör sångpedagoger lyfta att målbrottet kan vara problematiskt och en påfrestande

tid. Något som är extra viktigt, vilket Agneta också nämner i sin intervju, är att samtala med sångelever som är flickor då målbrottet ofta associeras med pojkar. Allt för att få med varenda elev och ge så mycket kunskap vi kan till alla elever.

I enkätstudien svarade cirka 74% att de upplever att de inte har fått jobba med målbrottet i sin undervisning. Utifrån resultatet anser vi att det är extra viktigt att både sångpedagoger och musiklärare både arbetar och pratar om målbrottet med sångelever, men också med kollegor. Informanterna lyfter också värdet och vikten av att ha en diskussion med sina kollegor för att kunna dela med sig av sina tankar och idéer, men också att få någon annans synvinkel på olika svårigheter inom yrket. Även Sweet (2015) pratar om att det är viktigt att prata med sina elever och göra sig medveten om problematiken som kan uppstå. Resultatet från enkätstudien både visar att respondenterna upplevt olika målbrottssymptom men samtidigt inte anser sig ha kommit i målbrottet. Därför bör sångpedagoger vara noggranna med att berätta för sina sångelever att alla kommer i målbrottet. Cirka en tredjedel av alla respondenter svarade att de har kommit i målbrottet, cirka en tredjedel svarade att de inte vet men att de upplevt någon form av röstlig förändring under tonåren. Denna osäkerhet om målbrottet och den allmänna kunskapen om målbrottet anser vi är en del av vår framtida profession. Det är vårt ansvar att förtydliga men också vägleda dessa elever i deras sångutveckling.

Eftersom en tydlig majoritet av svarsfrekvensen utgörs av tjejer undrar vi om det är så att det är flest tjejer som svarat att de inte har kommit i målbrottet. Oavsett vet vi, utifrån hur många tjejer respektive killar som deltagit i enkäten, att det måste vara ett antal tjejer som svarat *Nej* oavsett. Därför undrar vi om de svarat nej på grund av okunskap eller om det är fakta som är grundad i ett läkarutlåtande eller liknande.

6.3 Sångpedagoger och utbildning

Sweet (2019) menar att vissa sångpedagoger upplever arbetet med målbrottsröster som skrämmande. Våra informanter associerar målbrottet med ord som "svårt" och "individuellt". Sammantaget förstår vi därmed att arbetet med målbrottet inte är helt okomplicerat. Därmed anser vi att undervisning om målbrottet bör prioriteras inom musiklärarutbildningar, speciellt de som är inriktade på sångpedagogik. Agneta pratade om att kunskap ger självförtroende och syftade då på varför det är viktigt att sångare får lärdom

om sitt eget målbrott. Samma antagande menar vi även kan gälla för sång- och musiklejare; att ju mer kunskap vi har, desto bättre självförtroende får vi, vilket ökar chanserna att våga ta sig an yrkesrelaterade uppgifter som kan upplevas utmanande. Därmed fyller utbildningarna en viktig funktion. Även om informanterna inte har uttryckt att de känt sig hindrade av att börja undervisa sångare i målbrottet framgår en önskan från Sara att utbildningen skulle ha gett större förberedelse.

Vi vill att sångelever ska få behålla sin sångglädje och motivation även under denna känsliga period. Vikten av vårt förhållningssätt får därmed inte underskattas. Det handlar inte om att det ska finnas en färdig mall för hur målbrottet ska bemötas, eftersom vi förstår att det inte finns ett rätt sätt. Däremot behöver blivande sånglärare få chans att förstå vilka möjliga målbrottstecken som finns och hur dessa kan hanteras, som en början på den verktygslåda sångpedagoger skapar efter hand i yrkeslivet.

Genom resultatet ser vi att informanterna uppmärksammat vissa skillnader mellan pojkars och flickors målbrott. Exempelvis beskriver Agneta hur uppkomsten av heshet kan skilja sig; att ”pojkar är hesa före målbrott och att flickor är hesa efter målbrottet, om det finns en heshet”. Sara menar att flickors röster är jämnare i målbrottet jämfört med pojkars röster, vilket rimligtvis hänger samman med att pojkröstens fysiska förändring är mer drastisk (Mc Allister & Södersten, 2007; Lindblad, 1992). God utbildning främjar förutsättningen att förstå och möta de olikheter som kan finnas beroende på vilken röst vi ska undervisa. Vi menar att utbildning och kunskap kan främja chanserna att motverka upplevelsen av ett ineffektivt arbete, som visat sig ha haft en negativ inverkan på en viss sångare (Sweet, 2018). Målbrottsproblematik tenderar även att förväxlas med sångovana (Hentschel, 2017) och om den kunskapen medvetandegörs inom sångpedagogers utbildning främjas chanserna att arbeta på rätt sätt och därmed vägleda elever genom målbrottsprocessen med så god framgång som möjligt.

Även om det är svårt att bilda en större generell uppfattning kring om det är en vanlig upplevelse att sakna bred kunskap om målbrottet blir vi nyfikna kring hur lärarutbildningar involverar undervisning om målbrottet. Informanterna uttryckte att deras högskoleutbildning inte innefattat undervisning om målbrottet i särskilt stor utsträckning. Den främsta kunskapen har istället inhämtats genom samtal med kollegor och andra samt den egna undervisningen. Ware (1998) beskriver att erfarenhet krävs för att kunna arbeta

med målbrottsröster. Även vi tror på erfarenhetens betydelse för att känna sig trygg i rollen att undervisa sångare i målbrottet. Dock ser vi det som problematiskt ifall att högskoleutbildningar inte inkluderar målbrottet i den utsträckning som skulle behövas. En tanke som dock är viktig att ta i beaktning är att vi endast fått höra två olika sångpedagogers personliga åsikter. Därmed kan vi inte dra slutsatsen att det är en vanlig uppfattning bland sångpedagoger. Det var relativt länge sedan våra informanter studerade vid musikhögskolan och uppfattningen om huruvida undervisningen om målbrottet är tillräcklig på högskolenivå kan upplevas annorlunda idag. Fler studier skulle behöva göras för att se skillnader. Erbjuds kunskap men glöms bort, eller är det en vanlig uppfattning att sakna undervisning om målbrottet i sin musikhögskoleutbildning? Oavsett tar vi våra informanternas upplevelser på allvar. Om vi ser till den relativt nya forskningen av Sweet (2019) och hennes teori att sångpedagoger undviker arbetet med målbrottsröster på grund av brist på kunskap, finns anledning att tro att fler än vi och våra informanter har liknande uppfattningar.

Vi instämmer i Agnetas åsikt om att sångpedagoger är ett verktyg för eleven, det vill säga att eleven oavsett måste göra jobbet själv. Vad vi kan göra är att vägleda och stötta eleverna, vilket behövs eftersom röstens begränsningar bör tas hänsyn till i sångundervisning (Ware, 1998). Om vi gör det på rätt sätt kan vi främja elevernas motivation och sångglädje.

Som sångpedagoger behöver vi veta exempel på hur målbrottet kan visa sig och när det generellt börjar ske samt vilka praktiska metoder vi kan behöva tillämpa i vår undervisning. En av våra informanter berättade att hon haft äldre kvinnliga elever som är förbi målbrottsstadiet men som fortfarande påverkas röstligt utav målbrottet. Det tyder på att målbrottsrelaterad problematik kan följa med upp i åldrarna, vilket är ytterligare ett argument för att sångpedagoger bör ha så mycket kunskap som möjligt för att undvika att målbrottsproblematiken kvarstår senare i livet. En musikhögskoleutbildning som inriktar sig på undervisning grundskola till gymnasiet bör prata och undervisa om målbrottets påverkan. Flera av de tonåringar som vi kommer undervisa kommer med största sannolikhet påverkas av målbrottet i såväl sångundervisning som personlig utveckling. Vi vill givetvis inte att målbrottet ska behöva vara en orsak till att sångare pausar sitt

sjungande, vilket också Sara säger sig ha upplevt i sitt yrkesliv. Istället vill vi främja våra elevers självförtroende och sångglädje.

6.4 Slutsats och förslag till vidare forskning

Utifrån denna studie har vi lärt oss att målbrottet kan innebära väldigt mycket mer än att rösten förändras. Målbrottet hänger ihop med bilden av sig själv och identiteten, vilket kan liknas med Sweets (2019) resonemang att målbrottet kan ses som en "helkroppsupplevelse" (s.2). Även om det finns kännetecken på målbrottet som verkar vara gemensamma för många är det individuellt hur det ter sig exakt, för alla personer. Det ställer krav på oss sångpedagoger som behöver ha kunskap om hur målbrottet kan skilja sig. Eftersom sångpedagoger inte kan göra jobbet åt eleverna är vägledning och stöttning av största vikt. Utifrån våra informanternas syn på sitt arbete med målbrottsröster bör det individuella förhållningssättet prägla undervisningen. Uppmuntran till sång beskrivs som en viktig metod som kan främja självsäkerhet trots att tidigare forskning lyft olika åsikter om sång är bra eller inte under målbrottsperioden. Kunskap behövs, vilket flera sångpedagoger anser sig få främst genom erfarenhet och att prata med andra som har kunskap i området. Arbetet med målbrottet kopplas ibland ihop med nervositet enligt lärare (Sweet, 2019) och våra informanter upplever att de inte fick särskilt mycket undervisning via sin utbildning. Samtidigt upplever respondenterna att de inte fått kunskap om målbrottet i undervisning och tidigare forskning visar också att det finns en efterfrågan om att lära sig mer om målbrottet hos elever (Freer, 2015). Enligt Agneta kan lärares olika intresse för målbrottet påverka hur mycket målbrottet lyfts i undervisning. Dock visar vår studie att vissa sångare påverkas såväl emotionellt som fysiskt. Vi håller med Agneta om att målbrottet inte kan förbises utan är något vi behöver förhålla oss till och arbeta med. Vi behöver också prata om det med våra elever för att medvetandegöra att målbrottet är en process och att de inte är ensamma i att uppleva målbrottsproblematik, vilket vissa tenderar att tro (Sweet, 2015). Om vi kan anpassa vår undervisning kan vi hjälpa våra elever att behålla sångglädjen och motivationen under denna tid, som kan vara skör och jobbig på flera sätt och i värsta fall påverka valet att fortsätta sjunga eller inte (Killian, 1997). Även om det finns generella tecken på målbrottet behöver vi vara vaksamma för hur varje individ eventuellt kan påverkas. Ju mer kunskap vi har, desto större förutsättningar får vi för att kunna vägleda

varje enskild individ genom målbrottet och därmed underlätta målbrottsprocessen samt främja bibehållen sångglädje.

Under examensarbetets gång har vi reflekterat kring vad vi skulle önska angående vidare forskning. Eftersom vår studie blev relativt liten och därmed svår att dra generella slutsatser kring hade vi önskat flera och mer omfattande studier som rör målbrottet ur sångares perspektiv framöver. Vi skulle även vilja se vidare forskning på identitet kopplat till olika instrumentgrupper. I vår studie samt i tidigare forskning av Sweet (2018) kan vi se tydliga exempel på att sångare tenderar att koppla ihop sångprestation med personen i fråga, vilket vi tänker kan bero på att rösten är ett oerhört personligt instrument. Det hade därför varit intressant att se studier om hur vanligt det är att koppla ihop sång och identitet samt vilka eventuella följder det får för musicerandet. I samband med en sådan studie hade det även varit spännande att jämföra med andra instrumentgrupper och se vilka eventuella likheter och olikheter som kan finnas.

Inom ramen för vår utbildning har vi diskuterat röstens utveckling och om det eventuellt kan finnas fler än ett målbrott, vilket en av våra informanter menar att det gör. Därav fick en sådan fråga ingå i vår enkätstudie och vissa svarade att de har upplevt någon annan större röstlig förändring liknande målbrottet, senare i livet. Eftersom vi vet att det tar tid för rösten att utvecklas färdigt (Ware, 1998) hade det varit spännande att utforska vidare om det är möjligt att människor kan genomgå flera målbrott. Vi hade dessutom gärna sett fler studier på sångpedagogers syn på kunskap om målbrottet. Vi frågar oss om sångpedagoger upplever att det räcker med erfarenheten som kommer med tiden i yrkeslivet, eller finns det en önskan om mer undervisning om målbrottet i musikhögskoleutbildning?

Referenser

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder (3:e upplagan)*. Malmö: Liber.

Cooksey, J. (1977). The Development of a Contemporary, Eclectic Theory For The Training And Cultivation of The Junior High School Male Changing Voice: Part II Scientific and empirical findings; some tentative solutions. *The Choral Journal*, 18(3), 5-16. Tillgänglig: <http://www.jstor.org/stable/23545064>

Dillon, A. (2013). Female Voice Classification and the Choral Director. *The Phenomenon Of Singing*, 7, 59–66. Tillgänglig: <https://journals.library.mun.ca/ojs/index.php/singing/article/view/898>

Fisher, R. (2009). British and American Theories of the Changing Male Voice: An Historical Overview. *Journal of Historical Research in Music Education*, 31 (1), 37–47. Tillgänglig: <https://doi.org/10.1177/153660060903100105>

Freer, P. (2015). Perspectives of European boys about their voice change and school choral singing: Developing the possible selves of adolescent male singers. *British Journal of Music Education*, 32(1), 87–106. Tillgänglig: <https://doi.org/10.1017/S026505171400031X>

Gackle, M. L. (1991). The adolescent female voice: Characteristics of change and stages of development *The choral Journal*, 31 (8), 17–25. Tillgänglig: <http://www.jstor.org/stable/23548179>

Hentschel, L. (2017). *Sångsituationer: en fenomenologisk studie av sång i musikämnet under grundskolans senare år (PhD dissertation)*. Umeå universitet, Umeå. Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-139447>

Huff-Gackle, L. (1985). The Young Adolescent Female Voice (Ages 11–15): Classification, Placement, and Development of Tone. *The Choral Journal*, 25, 15–18.
Tillgänglig: https://www-jstor-org.ludwig.lub.lu.se/stable/23546818?seq=1#metadata_info_tab_contents

Killian, J. (1997). Perceptions of the Voice-Change Process: Male Adult versus Adolescent Musicians and Nonmusicians. *Journal of Research in Music Education*, 45(4), 521–535.
Tillgänglig: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.2307/3345420>

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lindblad, P. (1992). *Rösten*. Lund: Studentlitteratur.

McAllister, A. och Södersten, M. (2007). Barnröstens utveckling. I Fagius, G. (Red.), *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur.

Sundberg, J. (2007). *Röstlära – fakta om rösten i tal och sång (3:e uppl.)*. Malmö: Konsultfirman Johan Sundberg.

Sweet, B. (2015). The Adolescent Female Changing Voice: A Phenomenological Investigation. *Journal of Research in Music Education*, 63(1), 70–88.
<https://doi.org/10.1177/0022429415570755>

Sweet, Bridget. (2018). Voice Change and Singing Experiences. *Journal of Research in Music Education*, 66(2), 133–149. Tillgänglig: <https://doi.org/10.1177/0022429418763790>

Sweet, Bridget. (2019). *Thinking outside the Voice Box: Adolescent Voice Change in Music Education*. Oxford University Press. Tillgänglig: <https://oxford-universitypressscholarship-com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/oso/9780190916374.001.0001/oso-9780190916374>

Södersten, M. (2008). Röstens utveckling och åldrande. I Hartelius, L., Nettelbladt, U. & Hammarberg, B. (2008). *Logopedi*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vårdguiden. (2019). *Könsidentitet och könsuttryck*. Hämtad 2021-05-10, från:

<https://www.1177.se/Ostergotland/liv--halsa/konsidentitet-och-sexuell-laggning/konsidentitet-och-konsuttryck/>

Ware, C. (1998). *Basics of Vocal Pedagogy – The Foundation and Process of Singing*. Columbus: McGraw-Hill.

Bilagor

Bilaga 1 - Enkätfrågor

2021-05-03

Upplevelsen av målbrottet under tonåren

Upplevelsen av målbrottet under tonåren

Denna enkät är en del av Viktoria Glans och Karin Regnanders examensarbete på Musikhögskolan i Malmö.

Syftet med enkäten är att undersöka medvetenheten om och erfarenheten av målbrottet och denna röstliga förändring, hos sångare. Vi är intresserade av såväl den känslomässiga som den fysiska upplevelsen och hur den har påverkat dig som sångare. Svaren vi får av enkäten kommer sedan bli ett underlag för framtida intervjuer med sångpedagoger, och hur deras arbetssätt med målbrottet ser ut.

Syftet med studien är att få kunskap i hur vi som sångpedagoger kan jobba med målbrottet i vår framtida undervisning.

Du som svarar är helt anonym och ditt deltagande är frivilligt!
Tack på förhand!
/Viktoria & Karin

* Required

1. 1. Hur gammal är du? *

Mark only one oval.

- Under 15 år
- 15-20 år
- 20-25 år
- 25-30 år
- Över 30 år

2. 2. Vad är din könsidentitet? *

Mark only one oval.

- Tjej
- Kille
- Icke-binär
- Jag vill inte ange könsidentitet

3. 3. Ungefär hur länge har du sjungit? *

Mark only one oval.

- 0-5 år
 5-10 år
 10-15 år
 15-20 år
 Mer än 20 år

4. 4. Har du tagit sånglektioner? *

Mark only one oval.

- Ja
 Nej

5. 5. I vilka sammanhang har du sjungit? (Du kan välja flera svar) *

Check all that apply.

- Individuell sångundervisning
 Musikundervisning i skolan
 Kör
 Band

Other: _____

Vad vet du om målbrottet?

6. 6. Vilka anser du kommer i målbrottet? *

Mark only one oval.

- Bara pojkar kommer i målbrottet
 Bara flickor kommer i målbrottet
 Alla kommer i målbrottet
 Jag vet inte

7. 7. Visste du om att faktiskt alla människor kommer i målbrottet? *

Mark only one oval.

- Ja
 Nej
 Kanske

8. 8. Upplever du att du har fått undervisning om pojkars målbrott? *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Ingen alls	☐	☐	☐	☐	☐	Väldigt mycket

9. 9. Upplever du att du har fått undervisning om flickors målbrott? *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Ingen alls	☐	☐	☐	☐	☐	Väldigt mycket

10. 10. På vilket/vilka sätt har du fått kunskap om målbrottet? (Du kan välja flera svar) *

Check all that apply.

- Jag har lärt mig på egen hand
 Jag har fått reda på det hemifrån
 Jag har fått reda på det i skolan

Other: _____

Undervisning och
målbrott

Här får du svara på dina upplevelser av målbrottet kopplat till undervisning.

11. 11. Upplever du att du har kommit i målbrottet under tonåren? *

Mark only one oval.

- Ja
- Nej
- Jag vet inte, men jag har känt någon form av större röstlig förändring
- Other: _____

12. 12. Har du fått jobba med målbrottet i någon form av musikundervisning? *

Mark only one oval.

- Ja
- Nej
- Jag vet inte

13. 13. Om du har fått jobba med ditt målbrott i musikundervisning, hur mycket jobbade du med det?

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Lite	☐	☐	☐	☐	☐	Väldigt mycket

14. 14. På vilket/vilka sätt jobbade du med målbrottet i musikundervisningen?

Mark only one oval.

- Vi har gjort övningar
- Vi har pratat om det
- Other: _____

15. 15. Om du gjorde övningar, vilken/vilka typer av övningar gjorde du och hjälpte dom dig?

Olika påverkan av
målbrottet

Här får du svara på om/hur målbrottet har påverkat dig känslomässigt och fysiskt.

16. 16. Hur upplever du att du påverkades av målbrottet fysiskt? *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Inte alls	☐	☐	☐	☐	☐	Väldigt mycket

17. 17. Om du upplever att du påverkades fysiskt av målbrottet, kan du beskriva på vilket sätt?

18. 18. Hur upplever du att du påverkades av målbrottet känslomässigt? *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Inte alls	☐	☐	☐	☐	☐	Väldigt mycket

19. 19. Om du upplever att du påverkades känslomässigt av mål brottet, kan du beskriva på vilket sätt?

20. 20. Har du varit med om någon annan större röstlig förändring, liknande mål brottet, senare i livet? *

Mark only one oval.

- Ja
- Nej
- Jag vet inte

Samtycke
och tack!

Härmed lämnar du ditt samtycke till att dina svar används i studien, och därmed lämnar du in din enkät. Alla svar är 100 % anonyma! Tack för din medverkan!

21. Samtycker du? *

Mark only one oval.

- Ja!

This content is neither created nor endorsed by Google.

Google Forms

Bilaga 2 - Intervjufrågor

1. Personliga frågor

1. Vad jobbar du med?
2. Hur länge har du jobbat som det?
3. Var har du jobbat tidigare (i ditt musikycke)?
4. Var har du utbildat dig?

2. Tema: Kunskap om målbrottet i undervisning

5. Vad tänker du på när vi säger målbrott i musikundervisning?
6. Vilka för- och nackdelar ser du med att prata om målbrottet i din sång/musikundervisning och är det någonting du gör?
7. Svaren vi fått från vår enkät visade att ett stort antal sångare inte fått undervisning om tjevers målbrott. Det finns också väldigt lite forskning gjort på detta. Hur ser du på det?

3. Tema: Arbets- och förhållningssätt

8. Har du erfarenhet av att undervisa elever som är i målbrottet?
9. Hur identifierar du målbrottsrelaterade tecken i en elevs sångröst?
10. I vår enkät svarade ett antal sångare att de upplevt emotionella svårigheter när det kommer till målbrottet. Exempelvis att de inte vågar sjunga, blir blyga, känner otillräcklighet och mindervärdeskomplex men också ser sig själva som sämre sångare pga att det inte har samma omfång som innan. Vad har du/Har du några tankar kring hur man skulle kunna hjälpa elever som upplever detta?
11. När det kommer till att arbeta med målbrottsröster, hur skiljer sig dina erfarenheter med att arbeta med killars respektive tjevers målbrott?
12. Har du några konkreta strategier som du tycker har fungerat för elever som jobbat med målbrottet? Följdfråga: Vilka övningar tycker du är effektiva att använda?

13. I enkäten svarade fem stycken personer varav fyra var kvinnor att de hade upplevt någon annan större röstlig förändring liknande målbrottet senare i livet. Har du några tankar eller teori om vad detta skulle kunna vara eller handla om?

4. Tema: Tidigare utbildning om målbrottet

14. Fick du undervisning om målbrottet i din utbildning?

15. Kände du dig förberedd att jobba med målbrottsröster efter din avslutande utbildning?

16. Har du fått information om målbrottet på andra sätt, utöver din utbildning?

Avslutande

17. Vilka är dina viktigaste lärdomar gällande arbetet med målbrottsröster utifrån dina erfarenheter?

Bilaga 3 - Samtyckesblankett

Information och samtyckesblankett för medverkan i forskningsstudie

Hej!

Vi heter Karin Regnander och Viktoria Glans och studerar vår sista termin på ämneslärarutbildningen vid Musikhögskolan i Malmö. Vi skriver nu vårt examensarbete där vi vill fördjupa oss i vad målbrottet innebär för att få kunskap i hur vi kan jobba med målbrottet i vår framtida undervisning. Du är tillfrågad att delta i en intervju eftersom att du arbetar som sångpedagog. Som underlag för dessa intervjuer har vi gjort en enkät för att undersöka sångares upplevelser av målbrottet. Utifrån enkätens resultat vill vi undersöka hur sångpedagoger förhåller sig till målbrottet i sin undervisning.

Intervjun tar ca 45 minuter att genomföra och kommer att spelas in för att därefter kunna transkriberas. Intervjusvaren kommer analyseras och jämföras med andra intervjuinformanters svar.

Inspelningarna, transkriberingarna samt samtyckesblanketten kommer förvaras oåtkomligt för obehöriga. Det är bara vi samt vår handledare som kommer få ta del av datamaterialet. Du kommer få möjlighet att läsa transkriberingen av intervjun.

Din medverkan i studien är helt anonym och du kan **närsomhelst** avbryta ditt deltagande utan vidare förklaring.

Samtycke

Jag har fått information om studien och hur datamaterialet kommer behandlas. Jag är införstådd med att mitt deltagande är frivilligt och att jag närsomhelst kan avbryta min medverkan. Härmed lämnar jag mitt samtycke att delta i studien.

Underskrift:

Namnförtydligande:

Ort och datum: